БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИ ИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилетинген.

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызылхоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1953 июль 15 СРЕДА № 135 (2820)

ӨРТӨӨ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Бистиң улуг Төрээн чуртувустуң бүгү улустары Коммунистиг партияны болгаш Совет чазакты долгандыр улам сырый катыжып турар (1 арын).

Ниитиниң малынга быжыг чем сууру дээш (1 арын).

Школа септелгези бүгү улустуң херээ (2 арын).

Сүт-Хөлде ажаап алыышкынга белеткелдер (2 арын).

ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунда (2 арын).

М. Харламов. — Кыдатта күрүне тургузуунуң чугула чадазы (2—3 арыннар).

СОВЕТ ТУРГУЗУГ: М. Даржай.— сонгукчулар мурнунга депутаттарның отчёттары (3 арын).

ЭМЧИНИҢ СҮМЕЗИ: Н. Радченко. — Бичии ургларның туберкулёз менингиди (3 арын).

УЛУС ДЕМОКРАТИЯЗЫНЫҢ ЧУРТТАРЫНДА: М. Трофимов. — Сталин хоорай (4 арын).

АКШ-та ажыл соксадыышкынныг шимчээшкиннер (4 арын).

ССРЭ-ниң улустарының найыралы—хөй националдыг Совет күрүнеиниң үндезининиң үндезини

Бистиң улуг Төрээн чуртувус—Совет Социалистиг Республикаларның Эвилели хостуг болгаш деңэргелиг улустарның бузулбас акыдуңма эп-найыралының, оларның коммунистиг ниитилелди тудуп тургузарынга чогаадыкчы кады ажылдажылгазының болгаш бот-боттарынга дузалажырының сорук киирикчи үлегерин делегейге көргүзүп турар. ССРЭ-ге социализм тудуп тургузуушкунунуң байлактыг дуржулгазы, бистиң чуртувустуң 35 чыл иштинде демиселиниң болгаш тиилелгелериниң эрткен алдарлыг оруу болза, Коммунистиг партияга удурткан совет күрүне тургузуу хөй националдыг күрүнеиниң үлегери болуп турарын көргүскен.

ССРЭ-ниң улустарының бузулбас эп-найыралы—хөй националдыг совет күрүнеиниң үндезининиң үндезини болгаш акы-дуңма совет республикаларның бүгү чедиишкиннериниң кол үүлү.

Бистиң чуртувустуң улустарының төөгүлүг тиилелгелериниң сорук киирикчизи болгаш организакчызы болза, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы болур. Мерген угаанныг ленинчи-сталинчы национал политиканы хажык чокка болгаш быжыг туруштуу-биле амыдыралче хуулдурбушаан, бистиң партиявыс муң-муң чылдарда турган национал өжээннешкек чорукту чок кылырын төөгүде бир-ле дугаар, канчаар-даа аажок улуг хөй националдыг күрүнеиниң хемчээлинге хандырган. Коммунистиг партия мурнунда дарлатырып чораан нацияларның экономика болгаш культура талазы-биле чыдып калган чоруун ажып эрттерин чедип алган, Совет Эвилелиниң бүгү нацияларын чаңгыс-эптиг акы-дуңмалышкы өг-бүлеге сырый катыштырган. Бистиң чуртувуста ниитилелдиң ажыл-агый, хөй-ниити, күрүне болгаш культура амыдыралының бүгү адырларынга улустарның деңэргелии, чаа амыдырал-чурттаганы тургузарынга оларның бот-боттарынга идегели болгаш хөй талалыг дузалажылгазы бадыткатынган. Партияның социализмниң тиилелгези дээш он-он чылдарның демиселиниң дургузунда хынатынган ленинчи-сталинчы национал политиказы Совет Эвилелиниң бүгү улустарының изиг үүлзүнүүшкүнүн алган болгаш чаңгыс эп-сеткил-биле деткитирип турар.

Совет тургузуг—делгейде эң-не демократтыг тургузуг— чуртту эргелээринге бүгү нацияларның ажылчы чоннарының идепкейлиг киржилгезин херек кырынга хандырган. Коммунистиг партия болгаш Совет чазак бистин чуртувустуң бүгү националдарының ажылчы чоннарының калбак массаларын төөгүлүг чогаадыкчы чорукче көдүрген, хостуг улустарның кайгамчыктыг күштерин хөделиишкинге эккелген.

Төрээн черниң шырай-хевири танытынмас кылдыр өскерилген. Революция мурнунуң Россиязынга чыдып калган ажыл-агый, чартык черлик болгаш ёзулуг черлик чорук шыва алдынган турган карак четпес делгем делгемнерде ам үеде улуг тургузукчу ажыл чоруп турар. Шаанда шагда экономика талазы-биле чыдып калган чораан районнарда Совет эрге-чагырганың чылдарында чүс-чүс чаа хоорайлар тутуп кылдынган, муң-муң заводтар, фабрикалар, электри станциялары, колхозтар, МТС-тер болгаш совхозтар тургустунган.

Мурнунда хаанныг ёзуга дарлатырып чораан улустарның экономика талазы-биле чыдып калган чоруунга болгаш деңэвес чораанынга төнчүнү херек кырынга салган Коммунистиг партияның национал политиказының тиилелгезинин кайгамчыктыг илерээшкини болза, бүгү эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларда күчүлүг индустрияны тургусканы, колхоз болгаш совхоз бүдүрүлгезиниң шылгарангай чедиишкиннери болур. Улуг бүдүрүлге ССРЭ-ни ниитизи-биле алганынга безин деннээрге, национал республикаларда дыка дүрген хөгжүп турары онза характерлиг. Чурт школаларының, дээди өөредилге черлериниң, эртем албан-черлериниң, культура бажыннарының, клубтарның болгаш театрларның калбак четкизи-биле шыптынган. ССРЭ-ниң улустарының шупту дылдарының кырында номнар, солуннар, журналдар парлатынып турар. ССРЭ-ниң бүгү улустарының социалистиг уткашынарлыг, национал хевирлиг культуразы чечектелип турар.

Бо бүгү план ёзугаар болгаш ажылчы чоннарның чаагай чоруунун, бистиң чуртувустуң бүгү улустарының сайзыралының дугайында сагыш салыышкыны болза, дээди хоойлузу болур Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле тургустунган. Бо бүгү бодунуң хүрээлениндe он-он социалистиг нацияларны катыштырган күш-ажылга ынак, талантылыг, маадырлыг совет улустуң холдары-биле тургустунган.

Партияның XIX съездизиниң төөгүлүг шиитпирлеринде Коммунистиг партияның национал политиказын амыдыралга доктаамал болгаш чайгылыш чок чорудары чаа күш-биле демдеглетинген. Бистиң чуртувустуң улустарының быжыг эп-найыралы бар турда биске кандыг-даа—иштики-даа, даштыкы-даа дайзыннар коргунчуг эвес. Бешки беш чыл планының талазы-биле директивалар бүгү эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларга канчаар-даа аажок улуг ажыл-агый база культура тургузуушкунун баш бурунгаар көрүп турар. Коммунизм тургузуушкунунуң кайгамчык улуг сорулгалары Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле амыдыралче чедиишкинниг шилчитинип турар.

Бистиң чуртувустуң улустары чаңгыс-эптиг болгаш Коммунистиг партияны, ооң Төп Комитедин база Совет чазакты долгандыр сырый катышкан, олар партияның ажылдап кылганы политиканы изии-биле чөпсүнүп болгаш идепкейлиг деткип турарлар. Партияның, чазактың болгаш совет улустуң катыжылгазының база бир көскү херечизи болза, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Пленумунуң болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң доктаалдарын бүгү чуртта эртил турар партия комитеттериниң партия активи-биле кады пленумнарынга, а ол ышкаш ажылчы чоннарның массалыг хуралдарынга чаңгыс үн-биле деткип турары болур.

Миллион-миллион совет кижилер, бистиң Төрээн чуртувустуң бүгү улустары партияның болгаш улустуң эң дерзии дайзыны, бүгү-делегей империализминиң агентизи Бериянның даштыкы капиталдың эрге-ажыынга совет күрүнени сулаpадырынче угланган, партияга болгаш күрүнеге удур кем-буруулуг үүлгедиглерин киленнээшкин болгаш хорадаашкын-биле каргап турарлар. Бериянның партияга болгаш күрүнеге удур кем-буруулуг үүлгедиглерин узуткаарынга партияның ТК-зының Президиумунуң ап чорутканы чогуур өйүнде болгаш шиитпирлиг хемчеглерин, Бериянның кем-буруулуг үүлгедиглерин ССРЭ-ниң Дээди Судунга көөрү-биле шилчидер дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң доктаалын бүгү совет улустар долу чаңгыс эп-сеткилдии-биле үүлзүнүп турарлар.

Ажылчы чоннарның хуралдарынга бистиң чуртувустуң бүгү нацияларының төлээлекчилери СЭКП ТК-ның Пленумунуң дугайында информастыг дыннадыгны болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң доктаалын чугаалажып көргеш, серемчилелди бүгү хемчеглер-биле бедидерин, боттарының хүрээлеин Коммунистиг партияны болгаш Совет чазакты долгандыр улам сырый катыштырарын, бүгү күштерни совет күрүнеиниң күчү-шыдалын моон соңгаар улам быжыглаарынче, коммунистиг тургузуушкуннуң планнарын боттандырарынче мобилизастаарын кыйгырып турарлар.

Төрээн чурттуң өскерликчизи, партияның болгаш улустуң дайзыны, буржуаз дедир-төрүтүнүкчү Берия янзы-бүрү кара-сагыштыг аргалар-биле ССРЭ-ниң улустарының эп-найыралын үзерин, хөй националдыг социалистиг күрүнеиниң үндезининиң үндезинин үзерин оралдажып турган. Партияның национал политиказының үрекчилери-биле демисел дээр хоозун чылдак-биле бүгү делегей империализминиң бо агентизи ССРЭ-ниң улустарының аразынга өжээннешкек болгаш бот-боттарын көрүшпес чорукту кыпсып үндүрерин, эвилелдешкен республикаларга буржуаз-националистыг хөделиишкиннерни идепкейжидерин кызыдып турган. Капиталистиг ёзу-чурумну катап эгидерин болгаш кижи көөр хөөн чок империалистиг дарлакчыларның эрге-чагыргазының адаанга улустарны катап киирерин оралдажып турган тоянчы провокаторнуң болгаш авантюристиң ол араатанзыг бодалдарының дугайын совет улус киленнээшкин болгаш хорадаашкын-биле чугаалап турарлар.

—Меге арга-биле удуртулгаже шургуп кирген болгаш бистерниң шуптувустуң мойнувуска дөңгү белеткеп турган ёзулуг кижи-дүрзү чок дедир-төрээнге бистиң киленнээшкинивистин, бистиң каргыжывыстың хемчээли чок. Бодунуң өжээнниг сорулгазын күүседирин чиигедир сорулга-биле ол кара-сагыштыг аргалар-биле бистиң чуртувустуң улустарының аразынга шошөөскүдерин күзеп турган. Ынчалзажок, Украинаның барлың облаттарының ажылчы чоннары боттарының аас-кежии, хосталгазы, өөрүшкүлүг амыдыралы дээш улуг орус улуска хүлээлгелиин билирлер—деп Львовта политехниктиг институттуң башкызы эш Ляшук чугаалаан. Чүгле орус улустуң дузаламчызы болгаш деткимчези-биле, Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле украин улус чаңгыс өг-булеге катап катыжып шыдаан. Кандыг-даа өжээтен бериялар кажан-даа бистиң акыдуңмалышкы улустарывыстың бузулбас ыдыктыг эп-найыралын үреп шыдавастар!—деп ол уламчылаан.

Ажылчы чоннарның хуралдарынга бүгү чугаалар Совет Төрээн чуртка, Коммунистиг партияга изиг ынакшыл-биле болгаш дайзыннарны көөр хөөн чок ыдыктыг чорук-биле сиинникен.

—Тайбыңның болгаш демократияның дайзыннары, империалистиг хыдыкчылар кандыг-даа аргалар-биле ССРЭ-ниң улустарының коммунистиг ниитилелди тудуп тургузарынга шаптык кадып шыдавастар —деп Ригада «ВЭФ» заводтуң мастери эш Янсон хуралга чугаалаан. Төрээн чурттуң өскерликчизи Берия бүгү-делегей империализминиң агентизи болуп алгаш, бистиң хөй националдыг күрүневисти чок кылырын, совет улустарның найыралдыг өг-бүлезинге бот-боттарын көрүшпес болгаш өжээлнежир чорукту кыпсып үндүрерин, буржуаз националистерни — өжээтен сатыныкчы тоянчыларны идепкейжидерин кызыдып турган. Дайзынныг бодалы чылча шаптынган. Совет тургузугнуң күчүлүү деннел чок, ССРЭ-ниң улустарының эп-найыралы быжыг болгаш бузулбас! Ажылчы чоннарның хөй кижи киржикчилиг хуралдарынга орустар болгаш украиннер, белорусстар болгаш грузиннер, казахтар болгаш латыштар, узбектер болгаш азербайджаннар, бистиң чуртувустуң бүгү нацияларының төлээлекчилери—социалистиг Төрээн чуртунга ынакшылдың чаагай идеялары-биле катышкан, Коммунистиг партияны долгандыр сырый катышкан совет кижилер ынчаар чугаалап турарлар.

Бистиң бүгү партиявыстың ыдыктыг хүлээлгези болза, ССРЭ-ниң улустарының бузулбас эп-найыралын моон соңгаар улам быжыдары, хөй националдыг социалистиг күрүнени быжыглаары, совет кижилерни пролетар интернационализмниң ёзузунга кижизидери болгаш буржуаз национализмниң бүгү илерээшкиннери-биле шиитпирлиг демисел болур.

Бистиң партиявыс ССРЭ-ниң улустарының чаңгыс-эвин болгаш найыралын карак огу-дег камгалап турар база моон соңгаар-даа камгалаар, хөй националдыг совет күрүнени быжыглап келген болгаш моон соңгаар-даа быжыглаар, чүге дээргe совет күрүнеиниң быжыы болгаш күчүлүү—бистиң чуртувуска коммунизмниң чедиишкинниг тургузуушкунунуң кол байдалы.

Бистиң күчүлүг Төрээн чуртувустуң бүгү улустары улуг Коммунистиг партияны болгаш төрээн Совет чазакты долгандыр сырый катышканнар. Партияның, чазактың болгаш совет улустуң сырый катыжыышкыны-биле, акы-дуңма өг-бүленің эп-найыралы-биле бис боттарывыстың эчис сорулгавыс—коммунизмче бүзүрелдиг чоруп орар бис.

(Июль 12-де үнген «Правданың» мурнуку үүлү).

Бистиң улуг Төрээн чуртувустуң бүгү улустары Коммунистиг партияны болгаш Совет чазакты долгандыр улам сырый катыжып турар

Профэвилелдериниң Бүгү-эвилел Төп Чөвүлелиниң Президиумунда

ВЦСПС-тиң Президиуму профэвилелдериниң ТК-ларының даргаларының киржилгези-биле СЭКП Төп Комитединиң Пленумунуң «Бериянның партияга болгаш күрүнеге удур кем-буруулуг үүлгедиглериниң дугайында» доктаалын чаңгыс эп-сеткилдиг, бүрүнү-биле үүлзүнүп көрген болгаш ол доктаалды чайгылыш чок удуртулга база күүседир кылдыр хүлээп алган.

Ёзулуг сатыныкчы болгаш авантюрист, бүгү-делегей империализминиң агентизи, Коммунистиг партияның болгаш совет улустуң өжээннинг дайзыны Берияны чогуур өйүнде шиитпирлиг сойгалап илереткен болгаш хоралакчы чоруктан чайлаткан партияның Төп Комитединиң Президиумунга ВЦСПС-тиң Президиуму Совет Эвилелиниң миллион-миллион ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыттарының нүүрүнден изиг өөрүп-четириишкинин илереткен. Бериянның кем-буруулуг авантюразын узуткаан чорук даштыкының империалистиг күштериниң кандыг-даа антисоветтиг планнары партияның, чазактың база улустуң тиилетирбес күчү-шыдалынга болгаш улуг чаңгыс эптиинге чылча шаптыртып турган болгаш чылча шаптыртыр-даа дээрзин база катап көргүскен.

Бистиң партиявыстың хүрээлениниң чаңгыс-эви социализм дээш улустуң бүгү дайзыннарына улур демиселдиң бүгү чадаларынга тиилелгелериниң шиитпирлиг байдалы болуп чораан.

Партияның хүрээлениниң чаңгыс-эви Ада-чурттуң Улуг дайынының эң кадыг-берге шылгалдаларының хүнеринде совет улустуң тиилелгезинин шиитпирлиг байдалы болуп чораан.

Бистиң партиявыстың хүрээлениниң чаңгыс-эви бурунгаар, коммунизмче бүзүрелдиг чоруп орар совет ниитилелдиң улуг амыдыралчы күжү болуп келген болгаш болуп артар-даа.

Коммунистиг партияның Төп Комитеди И. В. Сталинның мөчээнинин сөөлүнде чурттуң бүгү амыдыралын соксаш чокка болгаш шын удуртурун, бистиң Төрээн чуртувустуң экономика болгаш камгалал күчүзүн быжыдарын, улус ажылагыйының бүгү адырларының үзүктел чок өзүүшкүнүн, совет кижилериниң амыдыралын улам экижидерин, Совет Эвилелиниң бүгү-делегей байдалын болгаш алдар-хүндүзүн быжыглаарын хандырганын Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары көрүп турарлар.

СЭКП ТК-ның Пленумунуң илереткени, партия болгаш совет организацияларының ажыл-агый тургузуушкунунуң болгаш ажылчы чоннарның коммунистиг кижизидилгезиниң талазы-биле ажылдарында четпестер профэвилелдериниң ажылында база бар.

Профессионал эвилелдери СЭКП ТК-зының доктаалындан чогуур түннелдерни үндүрер болгаш Бериянның херээнден политиктиг урокту кылыр ужурлуглар.

Профэвилелдери боттарының ажылын экижидери болгаш улам болбаазыраңгайжыдары, бистиң чуртувуска коммунизмни тудуп тургузарының оруун тодараткан партияның XIX съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин күүседиринче массаның чогаадыкчы күштерин болгаш идепкейин мобилизастаары эргежок чугула.

Ол сорулгаларны чедиишкинниг күүседир төлээде ,профэвилелдери демократияны чайгылыш чок хөгжүдер, ажылга коллективтиг болур чоруктуң принципин шынгыы сагыыр, революстуг серемчилелди бүгү тала-биле бедидер, бот-шүгүмчүлелдин, ылангыя профэвилел ажылында болгаш ажыл-агыйда четпестерни адаандан өрү шүгүмчүлээриниң калбарарынга арганы бээр, масса-биле харылзааны быжыг туруштуг быжыглаар болгаш калбартыр хүлээлгелиглер. Бүгү профэвилел организацияларының ыдыктыг хүлээлгези—ажылчы чоннарның негелделеринге дыннангыр хамаарылгалыг болуру, оларның материалдыг чаагай чоруун экижидериниң дугайында хүн-бүрүнүн сагыш салыышкынын кылыры.

Профэвилел организацияларының чугула сорулгазы — коммунизмниң улуг херээнин тиилетирбезинге идегээриниң ёзузунга, бистиң партияга болгаш социалистиг Төрээн чуртка кызыгаар чок бердинген болурунга, ССРЭ-ниң улустарының бузулбас эп-найыралының болгаш пролетар интернационализмниң ёзузунга ажылчыннарны болгаш албан хаакчыттарны кижизидер талазы-биле ажылды экижидери болур.

Профэвилелдер Коммунистиг партияның болгаш ооң Төп Комитединиң шынчы, идегелдиг челенгижи болуп чораан болгаш болур-даа дээрзинге ВЦСПС-тиң Президиуму Коммунистиг партияның Төп Комитедин бүзүредип турар.

Бистиң чуртувустуң ажылчыннары, албан-хаакчыттары, интеллигенциязы Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязын, Төп Комитетти, Совет чазакты долгандыр ам-даа сырый катыжар болгаш оларның шылгатынган удуртулгазы-биле чогаадыкчы энергияны болгаш бүгү күштерни коммунизмни тудуп тургузарының улуг программазын амыдыралга чедиишкинниг боттандырарынче мобилизастаар дээрзинге ВЦСПС-тиң Президиуму СЭКП Төп Комитедин бүзүредип тур.

(СЭТА).

Коммунизмче бурунгаар

ТАЛЛИН. Совет Эстонияның ажылчы чоннары партияның болгаш улустуң чазыйлаан дайзыны, бүгү-делегей империализминиң агентизи Бериянның кем-буруулуг ажыл-чорудулгазын сойгалап илередир болгаш чаза шавар талазы-биле СЭКП ТК-ның ап чорутканы чогуур өйүнде болгаш шиитпирлиг хемчеглерин чаңгыс эп-сеткилдиг үүлдүгзүнүүшкүн-биле деткээннер.

Хөй кижи киржикчилиг хурал Таллиннин «Вольта» деп электромашина тудуунун заводунга болган. Фрезеровщик Сааренд сөс алган:

— Бистиң бүгү чедиишкиннеривис —партияның, чазактың болгаш улустуң бузулбас чаңгыс эвиниң түннели дээрзин билир бис. Партияның болгаш совет улустуң дерзии дайзыны Берия бистиң тайбын тургузукчу күш-ажылывыска шаптык кадарын оралдашкан. Ооң партияга болгаш күрүнеге удур үүлгедиглери чылча шаптырткан.

Бистиң мерген угаанныг Коммунистиг партиявыска кызыгаар чок идегээр бис. СЭКП ТК-ның удуртулгазы-биле совет улус партияның XIX съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин күүседир дээш улам кызымаккай ажылдаар. Бистиң заводтуң коллективи социалистиг чарышты улам калбартпышаан, күш-ажылга чедиишкиннерни көвүдедир — деп ол чугаалаан.

Дүрер цехтиң инженери эш Партс, чазаныкчы эш Федюкин болгаш өскелер-даа санал бергеннер. Олар буржуаз дедир-төрүтүнүкчү Бериянның кара сагыштыг үүлгедиглеринге киленнээшкинин илереткеннер.

Хуралдың киржикчилери СЭКП ТК-ның Пленумунуң шиитпирин чаңгыс үн-биле деткип турар шиитпирни хүлээп алган болгаш бүдүрүлгениң коллективи партияның XIX съездизинин шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш моон соңгаар-даа быжыг туруштуг демисежир дээрзинге Коммунистиг партияны болгаш Совет чазакты бүзүреткеннер.

Хөй кижи киржикчилиг хуралдар хоорайның фанер-мебель фабриказынга, паровоз депозунга болгаш өске-даа бүдүрүлге черлеринге болгулаан.

(СЭТА).

Ниитиниң малынга быжыг чем суур дээш

Шалыпчы айның баштайгы декадазында

ТЭЭЛИ. (Телефон-биле). Бай-Тайга районнуң ажылчы чоннары июль айны тудугнуң болгаш ылангыя мал чеми белеткээриниң шалыпчы айы болдурарын чарлаан. Төрээн чуртунуң мурнунга алган сорулгазын амыдралга боттандырары дээш кызымак күш-ажыл районнуң бүгү-ле черлеринде калбарган.

Амгы үеде районнуң колхозтар шөлдеринде сиген кестирер 17 машиналар, холдуң 194 кадыырлары болгаш аъттың 10 дырбааштары ажылдап турар. Шалыпчы айның баштайгы он хонуунда 242 тонна сигенни бөлүп сараттаан, а копеенеп тургусканы база оон тудак чок.

Район бо чылын 12 муң тонна ажыг мал чеми белеткээр сорулгалыг, ону дүжүт алыышкыны эгелээр бетинде эрестиг күүсеткен турарын колхозчу ишчилер хүлээнген. Амгы үеде сиген ажылында 500 ажыг кижи 21 кезек черлерде шалыпчы ажылдап турар.

Улус ажыл-агыйында бо чугула кампания ажылы ылангыя «Мурнакчы» колхозта эки боттаныр турар. Колхозтуң даргазы эш Ойдуп, ында парторганизация секретары эш Байскылан оларның эки удуртканының, колхозчуларның кызымак күш-ажылының түннелинде ам безин 189 тонна сигенни бөлүп сараттап алган, силос салыышкыны база эки чоруп турар.

Моон-биле кады сиген ажылында четпестер барын оюп эрттип болбас, ылангыя «Дөң-Терек», Сталин аттыг колхозтарда бо чугула ажыл организас талазы-биле ындыг-ла эки эвес болуп турар. Ол ышкаш районнуң машина-трактор станциязы колхозтар-биле керээзинде айыткан турбужа, мал чеми белеткээринге ол хүлээлгелерин база четпес боттандырып турар.

Амгы кол күштү сигенни малга чемгир, эки хоолулуг үезинде ажаап алырынче угландырары чугула. Партия, совет, көдээ ажыл-агый органнары чоннуң ортузунга тайылбырмассалыг, организакчы ажылды калбартыр херек.

Темпини күштелдирер

Кызыл районнуң Баян-Колда «Он дугаар улуг хурал» болгаш Сталин аттыг колхозтарда сиген кезилдези түлүктеп турар.

«Он дугаар улуг хурал» колхозта эш Биче-оолга удуртурган 29 кижи, Сталин аттыг колхозта эш Сенди-Хуураккa удуртурган 13 кижи составтыг бөлүктер сиген кезилдезиниң планын дүрген күүседир дээш шалыпкын ажылдап турар болгаш сигенчилерниң иштинде машинакчы эш Дембирел, комсомолчулар эштер Какай-оол, Такпа, Сарыг-оол болгаш оон-даа өскелер ак-сеткилдиг ажылдап, үлүг нормазын үргүлчү ажыр күүседип турарлар.

Ындыг-даа болза, мал чеми белеткээриниң ажылдарын бедик темпиге чорудар талазы-биле хемчеглерни ап чорударынга ол колхозтарның даргалары эштер Филимонов, Полуэктов олар кичээнгей салбаян турар болгаш сиген шөлдеринде ажылдап турарларга кончуг ховар аалчылар болуп, сиген кезилдезинге удуртулга, контрольду күштелдирбейн турар.

ШКОЛА СЕПТЕЛГЕЗИ — БҮГҮ УЛУСТУҢ ХЕРЭЭ

Септелге доступ турар

Чөөн-Хемчик районнуң Хөндергей сумузунда «Қызыл тараачын» колхозтуң сууру мурнунда чылдарда турганынга бодааргa, чуртталга, культура албан черлериниң хөй-хөй тудуглары-биле дыка немежип калбарган.

Сумунуң ажылчы чону колхозтажып катыжарыныр, турумчуп сууржуурунуң мурнунда чаңгыс-даа өрген чок турган Даштыг-Кужурда ам чаагайжыды туттунган колхозчу суур төрүтүнүп тывылган, чечектелди хөгжүп турар. Колхозтуң суурунда интернаттыг чеди чыл школазы, көдээ клуб, эмнелге салбыры, библиотекажыгаш болгаш культураныр өске-даа чугула-чугула албан черлери ажылдап турар.

Колхозта чеди чыл школазы чаа өөредилге чылынга бодунуң бүгү-ле белеткелин бо чылын хынамчалыг чоруткан. Бо хүнге чедир школаныр бүгү-ле оран-бажыңнарыныр капитал болгаш үүрмек септелгелери шуут доступ, чугайдатынган, дозулатынган. Ол ышкаш стол сандайларныр өске-даа школа херекселдериниң септелгези төнген, будугулааш тус-тус класстарда чыскаай салгылаан. Школага одалгага хереглээрибиле белеткээн 100 кубометр ыяштыр сөөртүлгези хайныышкыныныбиле чоруп турар.

Колхозта партия, комсомолдуң эге организациялары, колхоз баштаар чер школа белеткелинче кичээнгейни улгаттырып, организакчы хемчегларни чогуур өйүнде ап чорутканыр түннели бо.

М. СЫГЫР-ООЛ.

Чаа өөредилге чылынга белен

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Эйлиг-Хемде эге школа (эргелекчизи эш Кара-оол) чаа өөредилге чылынга үлегерлиг белеткенип, Улуг-Хем районда мурнакчы школаларныр бирээзинге санатырып турар.

Школаныр стол, сандай, орун херекселдери бүрүн септетинген, 40 парталарныр болгаш 4 самбыраларны немей чазап бүдүрген. Үш классларныр эжиктерин, соңгаларын септеп, шалаларын тырааш, шуптузун дозулап будаан, печкаларын база чаартып септээн.

Башкылар бажыннары болгаш столовая ам белен, школаны долгандыр база херимнээн. Септелгеге, ылаңгыя чугайлалгага колхозчу хереэженнерни организастап удуртурун эш Часкалбаа эки хандырган. Одалга сезонунуң үезинде хереглелинге план ёзугаар белеткетинген 400 кубометр ыяштан школа чанында 380 кубометрни эккээп дүжүрүп алган.

М. СОСКУР-ООЛ.

Лекция номчулгазын доктаамал болдурар

СЭКП Бай-Тайга райкомунуң чанында илеткелчилер бөлүүнүң кежигүннеринде районнуң албан-хаакчыттарындан, район организацияларының удуртукчуларындан база партия, совет активчилерден 19 шыырак билиглиг кижилер бактаап турар.

Илеткелчилер бөлүү бо чылдың чартык чылында, 234 лекцияларны, янзы-бүрү айтырыглар талазы-биле 95 илеткелдерни масса ортузунга кылган. Эштер Кудурукпай, Шыырап, Адыгбай, М. Доржу, Самдан, Доржу дээн ышкаш илеткелчилер ажылчы чоннар, колхозчулар ортузунга илеткел, лекцияларны доктаамал кылып турарлар. Партияның XIX съездизиниң материалдарының, И. В. Сталинның «ССРЭ-де социализмниң экономиктиг проблемалары» деп ажылының дугайында илеткелдер 10 удаа, Совет Эвилелинин бүгү делегей байдалының дугайында лекциялар 27 удаа номчутунган.

Ооң-биле чергелештир чамдык илеткелчилер бо харыысалгалыг, политиктиг ужур-уткалыг партийжи чугула даалганы күүсетпейн, массаның ортузунга илеткел, лекция кылырын херекке албайн турарлар. Ындыг кижилер болза, МТС директору Дежнев, мал эмчизи Дементьев, район прокурору Чадамба, МТС-тиң директорунуң политик талазыбиле оралакчызы Очур олар болур.

Райкомнуң илеткелчилер бөлүү ажылчы чоннуң ортузунга политиктиг экономия, философия айтырыгларының талазы-биле лекциялар кылбайн турар.

Районга СЭКП обкомунуң илеткелчилери ховар барып турар болгаш барганда кандыг-даа илеткел, лекция номчувайн чоруй баар үүлдер бар. Чижээ, обкомнуң илеткелчизи эш Диига районга январь айда чорааш, чаңгыс-даа илеткел номчувайн дедир чана берген.

Масса чоннуң культуралыг деңнелин, билиг-медерелин улам бедидер херекке илеткел, лекция номчулгаларының улуг ужур-дузалыын үнелеп, бо талазы-биле ам-даа шыңгыы хемчегларни алыры—СЭКП Бай-Тайга райкомунуң хүлээлгези.

А. СЕМЕН.

Сүт-Хөлде дүжүт ажаап алыышкынынга белеткелдер

Киров аттыг колхозта

Дүжүттү кыска хуусаада чидириг чокка ажаап алыры анаа өй-шаанда эки белеткенгининден хамаржыр деп чүвени билгеш, Сүт-Хөл районнуң Сүт-Хөл сумуда Киров аттыг колхоз бо чылдың чаа дүжүдүн ажаап алырының белеткелин чорудуп турар.

Колхозта аттың тараа кестирер 8 машиналарының 6-зын септеп алган болгаш ам 2 машинаның четпес кезектерин тыптынып алган. 37 тергелериниң чамдыызы ажылдап турар болгаш бир чамдыызын септеп турар. 4 автомашиналарның 3-жү ажылдап турар ,а бирээзиниң септелгезин июль 20-ден бээр доозар дээш механик эш И. Григорьев кызымаккай ажылдап турар. Тараа арыглаар 4 сортировканың 2-зин септеп дооскан. 100 тонна тараа кирер бир чаа складтың тудуу болгаш эрги складтарның септелгелери доозулган. Ам складтарны долгандыр херимнеп турар. 1—2 дугаар хову бригадаларының турлагларында тараа кургадыр черлерни туйбу-биле кылып турар. Хову турлагларда крышалыг 3 шаңнарны кылган. Ол шаңнарның кырындан өл-чаъс дамдылавазын дээш малгаш-биле саванны холуп тургаш крышаның кырын дуглаан. Ол турлагларда бирээзинге-ле 80 кижи турар 2 ниити чуртталга черлериниң тудуу колдуунда доступ турар.

Колхозчулар Дарыма, Комбу олар 100 ажыг хол дырбааштарын, 75 хүүректерни чазап белеткээн болгаш ам-даа ол хирени кылырын хүлээнип алганнар. Колхозтуң дарганнары Эртине, Көк-Хуна олар ажыл нормазын хүн-бүрү 120—150 хуу күүседип, күш-ажылдың бедик бүдүрүкчүлүүн көргүзүп турарлар.

Эки суггарыкчы

Сүт-Хөл районнуң Алдан-Маадыр сумузунда Калинин аттыг колхозтуң № 1 хову бригадазының кежигүнү эш О. Ангыр-оол тараның чайгы ажаалгазын бедик агротехниктиг деңнелге чорудуп турар.

Эш Ангыр-оол 1952 чылда 132 га кызылтас шөлүн бодунга хүлээнип алгаш, эки суггарып ажааганының түннелинде га бүрүзүнден 25 центнер дүжүттү алган.

1953 чылда ол 113 га кызылтасты ажаары-биле хүлээнип алган. Ол тараның суггарылгазын ийи катап чоруткаш, ам үшкү суггарылгазын эгелээн. Ол тараның га бүрүзүнден 30 центнер дүжүттү алыр деп хүлээлгени алгаш, колхозтуң өске суггарыкчыларын социалистиг чарышка кыйгырган. Тараның чайгы ажаалгазын болгаш ылаңгыя суггарылгазын чорудар талазы-биле МТС агроному Дерягинден болгаш өскедаа тускай эртемниглерден арга-сүмени ап турар.

Г. ИОМУЖАП.

ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунда

ССРЭ-де АҚШ-тың херектеринде түр бүзүретирген О'Шонесси ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министриниң оралакчызы А. Я. Вышинскийге чораан болгаш ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министри В. М. Молотовтуң адынга дараазында чагааны аңаа дамчыдып берген:

«Дээрги Силерге,

Германияның совет зоназында турып турар байдалдың болгаш ол районнуң чурттакчы чонунуң таварышканы өзүп турар бергелериниң дугайында президентиниң ханы сагыш човаашкынын Силерге дамчыдары-биле ол мени төлээлеткен. Ук чериниң эрге-чагыргаларынга удур сөөлгү демонстрацияларга чугула фактор болган, ол районнуң чурттакчы чонун аъш-чем аймаа-биле хандырарының үзүктел чок дорайтап турарынга Қатышкан Штаттарның чаза болгаш чону онза сагыш човап турар.

Қачыгдал, аш болгаш аарыг-аржык кайда-ла таваржып турар болдур, ону чиигедиринче Қатышкан Штаттар чанчыккан аайы-биле чүткүп келген. Германияда ээлеп чагырган күрүне болур бодунуң байдалының ужурундан мээң чазаам Германияның чонунуң чаагай амыдыралын дүрүм ёзугаар сонуургап турар. Мээң чазаамның кичээнгейин ооң Германияда дээди комиссары, а ол ышкаш канцлер Аденауэр Германияның чөөн кезээнде чонга дарый дуза көргүзериниң эргежок чугулазынче угландырган.

Ол эргежок чугула чүүлдү билгеш үнезиниң талазы-биле барыкла 15 миллион доллар чедип турар, тараадан, чигирден, чаг үстеринден, соя үзүнден болгаш өске-даа чамдык бараааннардан тургустунган аъш-чем аймаан Чөөн Германияның чурттакчы чонунга үлеп хуваарыбиле бээрин ээлеп чагырган күрүне болур Совет Эвилелинге саналдаар деп мээң чазаам шиитпирледи.

Үлеп хуваарының методтарын болгаш дамчыдып бээр черлерни Германияда бистиң хамаарышкан дээди комиссарывыстың аппараттары тодаргай ажылдап кылган турары чигзиниг чок болгаш Совет чазак бо айтырыгның талазы-биле шиитпирни хүлээп аптары билек-ле ол сорулга-биле Германияда Қатышкан Штаттарның эрге-чагыргалары совет эрге-чагыргалардан дилээр.

Бо саналдың дугайын Қатышкан хаан чериниң болгаш Францияның чазактарынга дыннаткан.

Чөөн Германияның чурттакчы чонунуң качыгдап турары аъш-чем аймааның чедишпес чоруун дүргени-биле чиигедир дээш бо саналды Совет чазактың хүлээп алганының дугайын болдунар-ла дүргени-биле меңээ Силериниң дыннадырыңарны идегеп тур мен. Бергедээшкиниг байдалдың бо үезинде шак-үе чидирбес дээш аъш-чем аймаанын баштайгы берилгезин Германияда зона болгаш сектор кызыгаарларынга саадатпайн сөөртүп чедирген турар.

Силерни кончуг бедии-биле хүндүткээнимни бүзүредип турарымны Дээрги Силер хүлээп ап көрүнер.

Элим О'Шонесси».

ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министри В. М. Молотов АҚШ-тың херектеринге бүзүретирген О'Шонессиге моон адаанда харыы нотаны чоруткан.

«Херектерге бүзүретирген хүндүлүг дээрги.

Германияның чөөн кезээнде аъш-чем аймааның байдалынга АҚШ-тың президентизи сагыш човап турар дээнзиг болгаш Германияның ол кезээниң чурттакчы чонунга чамдык аъш-чем аймаанын бараааннарын чорудуп, хуваап таарыштырары-биле АҚШ-тың чазаа 15 миллион долларны тускайлаан дээрзиниң дугайын Силериниң июль 10-дагы чагаарда чугаалап турар-дыр.

Ооң-биле холбаштыр АҚШ-тың чазааның кичээнгейин моон адаанда чүүлче угландырары эргежок чугула деп санап тур мен:

Германияның чөөн кезээнде байдалдың дугайын АҚШ-тың чазаанга шын эвес дыннатканы Силериниң меделгелинерден көстүп турар-дыр: Чөөн Германия дугайында дыннадыгны, Силериниң айтып турарыңар, Берлининиң чөөн кезээнге хөй-ниитиниң чурумун үрээн чоруктуң кол харыысалгазын хүлээр ужурлуг Германияда америк дээди комиссар болгаш бонн канцлер Аденауэр ышкаш ындыг үндезиннерден алдынган деп Силер дыннадып турар чүве төлээде ында элдептиг чүве чок тур. Бир эвес июнь 17-де аъш-чем аймааның болгаш өске-даа чүүлдериниң магазиннерин өртедири-биле, ГДР-ниң күрүне албан черлериниң албан хаакчыттарынче халдаашкын кылыры-биле ол таладан хөлезиленикчилериниң болгаш кем-херек үүлгеткен идегеттериниң бүдүн бөлүктерин Берлининиң америк секторундан организастап чорутпаан болза, Берлинге чурум үрээр кандыг-даа чоруктар болбаан турар ийик.

Бо талазы-биле Германияның Демократтыг Республиказының чазааның саналын безин айтырбайн, 15 миллион доллар түннүг аъш-чем аймааның бараааннарын чорудар дугайында шиитпирни АҚШ-тың чазаа үндүрген дээрзи Силериниң чагааннардан база-ла көстүп турар-дыр. Ындыг чорук амгы үеде, герман улустуң болгаш ооң дүрүм ёзугаар тургустунган демократтыг чазааның дугайын-даа чугаалаваска, колонияларның чурттакчыларын безин дорамчылааны болур ийик.

Бо бүгү чүүлдерден алгаш көөрге, АҚШ-тың чазаа бо таварылгала, немец чурттакчы чонну аъш-чем аймаа-биле хандырарынга хамаарышкан сагыш човаашкынын эвес, а немец чурттакчы чоннуң херек кырында эрге-ажыктарының дугайында сагыш човаашкыны-биле бичии-даа дөмейлежир чүвези чок пропагандисчи оптуг-овуузунну кылыр деп шиитпирлээнин көргүзүп турар-дыр.

Совет Эвилели-биле Германияның Демократтыг Республиказының аразында тургустунган быжыг найыралдыг харылзааларны ёзугаар Совет чазак герман улуска аъш-чем аймааның дузаламчызын мурнундаа көргүзүп келген болгаш кажан бо талазы-биле херек апарза, бүгүле эргежок чугула аъш-чем аймаанын болгаш өске-даа чүүлдериниң дузаламчызын Совет чазак ГДР-ниң чонунга ССРЭ-ниң болгаш ГДР-ниң чазактарының аразында дутурушканын ёзугаар моон соңгаар-даа көргүзеринге белен дээрзин АҚШ-тың чазаанга дамчыдарын моон-биле диледим.

Хүндүткел-биле

В. Молотов».

Хереэженнериниң тудуг ажылынга мергежили

Хереэженнер колхоз бүдүрүлгезинге улуг күш болур деп чүвени Чөөн-Хемчик районнуң Чыргакыда «Коммунизмче орук» көдээ ажылагый артелиниң хереэжен колхозчулары эки билип,колхозтуң организас, ажыл-агыйын быжыглаар дээш колхозчу бүдүрүлгениң тус-тус адырларында идепкейлиг ажылдап турарлар.

Тудуг бригадазында эш Кертик-оолга удурткан 18 хереэженнериниң иштинде 12-кижи бызаннаар ажылды эр улус-биле бир дөмей кылып турар. Олар тудугнуң бөдүүн болгаш нарын чүүлдерин кылырынга мергежээн. Ооң түннелинде эштер Долума, Долзат, Мыйток, Хорукпан, Межер олар үлүг нормазын 100—200 хуу чедир күүседип, тудуг бригадазында шалыпчылар болуп турарлар.

Ол ышкаш ногаа ажаалгазында ажылдап турар 13 хереэженнер чайгы үеде чүгле ол ажылында эвес, харын туйбу бүдүрүлдезинде база ажылдап, бо талазы-биле мергежип ап турарлар. Ынчаргаш колхозчу хереэженнер ылангыя тудуг ажылында идепкейлиг ажылдап турары-биле кады оларның тудугжу мергежили улам бедип турар.

О. ДАРЬЯ.

Қыдатта күрүне тургузуунуң чугула чадазы

Қыдат Улус Республиканың парлалгазы улус төлээлекчилериниң хуралдарынга соңгулдалар талазы-биле соңгулда кампаниязын чуртта калбартып турар дугайында хөй санныг медээлерни парлап үндүрүп турар. Соңгулда комиссияларын тургузуп, пропагандистерни болгаш агитаторларны белеткээрин боттандырып, соңгулдаларга хамаарышкан номнарны хөй тиражтыг кылдыр үндүрүп турар. Соңгулда кампаниязы болза, национал тургузуушкунуң улуг сорулгаларын күүседиринче угландырган массаларның күш-ажылчы болгаш политиктиг идепкейжи чоруунуң үезинде чоруп турар.

БҮГҮ-НИИТИНИҢ СОҢГУЛДАЛАРЫНГА ЧОГУУР БАЙДАЛДАР ТУРГУСТУНГАН

Қыдаттың төөгүзүнде бир-ле дугаарында күрүне эрге-чагыргазының органнарынга адаандан үстүнге чедир чорудуп турар соңгулдалар болза, хостуг қыдат улустуң экономика, политика болгаш культура талазыбиле чедип алган чедиишкиннериниң ачызында болдунар аргалыг болган.

Қыдатка антиимпериалистиг болгаш антифеодалдыг революцияның тиилээни болза, империализмниң, феодализмниң болгаш улуг капиталдың тергииделинге төнчүнү салган. Қыдат Улус Республиканың тургустунганы бүгү делегейге шылгарангай ужур-дузалыг болуушкун, қыдат улустуң салым-чаяанынга, қыдаттың күрүне хөгжүлдезинге үндезин эргилде болган. Коммунистиг партияга баштаткан қыдат улус бир-ле дугаар ёзулуг хосталганы чаалап алган. Шаанда дарладып чораан қыдат улус ам бодунуң чуртунуң болгаш күрүнезиниң ээзи болган, депшилгелиг национал болгаш социал хөгжүлдени боттандырар аргаларны тып алган.

Қыдатка болган революция болза, улустуң эгээртинмес чогаадыкчы энергиязын делгередип, чүс-чүс миллион ажылчы чоннарның күжениишкиннерин чаңгыс-аай катыштырган болгаш оларны улуг херектерни боттандырарынче угландырган. Чуртта боттандырган үндезин революсчу демократтыг чаартылгалар боттарының хоойлужудулгазын Қыдаттың Улустуң политиктиг консультативтиг чөвүлелиниң хоойлужудулга актыларында тыпкан.

Улустуң политиктиг консультативтиг чөвүлелиниң 1949 чылдың сентябрьде болуп эрткен бирги сессиязы Қыдаттың Организастыг ниити тургузуун, улустуң Төп чазаан организастап тургузар дугайында Хоойлуну болгаш Улустуң политиктиг консультативтиг чөвүлелиниң ниити программазын хүлээп алган. Күрүне тургузуунуң бо чугула документилери болза, Қыдат Улус Республиканың үндезин хоойлузунуң бүрүн эргелерин түр күүседир ужурлуг турган.

Республиканың хоойлу үндүрер дээди органын соңгугуже чедир Улустуң политиктиг консультативтиг чөвүлели улус төлээлекчилериниң Бүгү-қыдат хуралының бүрүн эргелерин түр күүседип турар. Чоннуң бүгү кезектериниң төлээлекчилериниң конференциязы бодунуң ээлчээнде чер-чөрде эрге-чагырганы түр боттандырып турар, тодаргайлаарга, улус төлээлекчилериниң чер-чер хуралдарының бүрүн эргелерин күүседип турар.

Улустуң Төп чазаан организастап тургузар дугайында хоойлуда чугаалап турары болза: «Бүгү-ниити соңгулдаларының аргазы-биле соңгутурар улус төлээлекчилериниң Бүгү-қыдат хуралын чыылдыргыже чедир Қыдаттың Улустуң политиктиг консультативтиг чөвүлели улус төлээлекчилериниң Бүгү-қыдат хуралының бүрүн эргелерин боттандырар; Қыдат Улус Республиканың Улустуң Төп чазаан организастап тургузар дугайында хоойлуну ажылдап қылыр, Қыдат Улус Республиканың улустуң Төп чазак чөвүлелин соңгуур болгаш аңаа күрүне эрге-чагыргазын төлээлетирер».

Ниити программада айытканын ёзугаар алырга, Қыдат Улус Республика болза, хамаарышпас чорук, демократия, тайбын, чаңгыс эп дээш, чечектелип турар күштүг Қыдатты тургузар дээш империализмге, феодализмге болгаш бюрократтыг капиталга (тодаргайлаарга, улуг, монополистиг капиталга—М. Х) удур демиселди чорудуп турар улус демократиязының күрүнези болур. Қыдат Улус Республикада күрүне эрге-чагыргазы болза, Қыдаттың Коммунистиг партиязынга баштаткан ажылчыннарның болгаш тараачыннарның эвилелинге, Улустуң демократтыг чаңгыс-аай фронтузунга, сырый катышкан улустуң калбак бөлүктеринге даянып турар.

Улустуң демократтыг чаңгыс-аай фронтузунуң аңгы талазы-биле бүдүш-шынарын тодаратпышаан, эш Мао Цзэ-дуннуң айтып турары болза, амгы үе-чадада чаңгыс аай фронтуга ажылчын аңгы, тараачыннар, биче буржуазия болгаш национал буржуазия кирип турар. «Ажылчын аңгының болгаш Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле бо аңгылар болза, империализмниң чалчаларын—помещиктерниң аңгызын, бюрократтыг капиталды базарынга болгаш чүгле болдуруп болур қызыгаарның иштинге хөделирин оларга чөпшээрээринге херектиг диктатураны тургузары-биле боттарының хуузунда күрүнезин хевирлээр болгаш хуузунда чазаан соңгуп алыр сорулгалыг катышканнар...» — деп Мао Цзе-дун демдеглээн.

Улустуң демократтыг чаңгыс аай фронтузунуң организастыг хевири болза, Қыдаттың Улустуң политиктиг консультативтиг чөвүлели болур, ол чөвүлел Қыдаттың Коммунистиг партиязының, бүгү демократтыг партияларның болгаш бөлүктерниң улусчу организацияларның төлээлекчилериниң, а ол ышкаш чаңгыс аай фронтунуң программазын хүлээп болгаш боттандырып турар өске-даа патриотчу демократтыг элементилерниң төлээлекчилериниң тургустунган.

Қыдат Улус Республиканы чарлаан үезинден бээр эткен чылдарның дургузунда қыдат улус демократтыг күрүнени тургузар болгаш быжыктырар, ниити программаны боттандырар талазы-биле шылгарангай чедиишкиннерни чедип алган. Чурттуң иштинде чурттап турар бүгү улустарының күрүне талазы-биле ниити чаңгыс эви чедип алдынган. Қыдат Улус Республика болза, қыдат улустуң төөгүзүнде бир-ле дугаарында ёзулуг чаңгыс аай болгаш хамаарышпас күрүне болган.

Революцияның база бир эң чугула айтырыы—аграр айтырыг шуут болгаш дедир ээлбес кылдыр тараачыннарның ажыыңче шиитпирлетинген.

Чер реформазының дугайында 1950 чылдың январь 28-те үндүрген хоойлу болза, помещиктернин черин, ажыл малын, чепсек-херекселин артыкшылдыг тараазын хавырар болгаш оларны чери чок болгаш биче черлиг тараачыннарга хуваап бээрин баш бурунгаар көрген. Ам аграр реформазы чамдык районнардан аңгыда бүгү чуртта колдуунда доозулган. Аграр реформа болза, феодал-помещикчи чер эдилелин бүрүнү-биле узуткаан, черге помещикчи өнчүнү болгаш помещиктерниң аңгызын узуткаан, тараачыннарга феодалдыг дарлалды узуткаан.

Улусчу Қыдаттың Совет Эвилели-биле болгаш улус демократиязының чурттары-биле сырый болгаш улам хөгжүп турар қады ажылдажылгазы болза, чуртка шаандагы үеден арткан үрегдээшкинни дүрген ажып эртерин қыдат улуска дузалаан, ынчангаш чурттуң бүдүрүкчү күштерин улам хөгжүдеринге таарымчалыг байдалдар тургустунган, ол қады ажылдажылга улустарының найыралының болгаш пролетаржы интернационализмниң принциптеринге үндезилетинген. 1952 чылдың төнчүзүнде-ле үлетпүрүнүң бүдүрүлгези бүрүнү-биле катап тургустунган турган, а продукцияны хөй хевирлерге бүдүрүп үндүрери дайын мурнундагы эң бедик деңнелди ашкан. Улусчу Қыдаттың ажылчы чоннарының материалдыг чаагай байдалы бедээн.

Бо чылдан эгелээш қыдат улус националдың калбак тудуп тургузуушкунунче эгелеп кирген. 1953 чылда-ла 69 металлургия, химия, машина тудуушкунунуң заводтарының тудуун болгаш чаартып кылыышкынын калбартып чоруткан.

Ажыл-агыйның күрүне сектору өзүп болгаш быжыкан, ол сектор ам бүгү аар үлетпүрүнүң бештин дөрт хире кезиин, чиик үлетпүрүнүң чартык хире кезиин, бүгү демир-орук транспорттун, бүгү улуг банкыларны, мөөннеп болгаш үүрмектеп садар садыгның элээн кезиин хаара тудуп турар.

Чаа Қыдаттың тудуушкуну чоруп турда, ажылчы чон массаларның политиктиг идепкейи өскен, оларның медерели бедээн. Бүгү чадаларның улус төлээлекчилериниң конференцияларының системазын дамчыштыр миллион-миллион кижилер күрүне тургузуушкунунга кирииринің улуг школазын эрткен. Бүгү Қыдат улус төлээлекчилериниң чер-чер конференцияларының ажылынга киришкен делегаттарның саны 13.637 мун ажыг кижи болган. Чер-черниң конференцияларының делегаттарының бештин дөрт ажыг кезии дорт азы дорт эвес соңгулдаларга үндезилээш соңгутурганнар болур-дур. Волостарның хөй кезиинге, 436 уездилерге, 8 хоорайларга, 19 можуларга улустуң эрге-чагыргазының органнарын чоннуң бүгү кезектериниң төлээкчилериниң улус конференцияларын дамчыштыр соңгаан.

Улустуң демократтыг диктатурязы болгаш ооң үндезини—ажылчыннарның болгаш тараачыннарның эвилели быжыкан. Күрүненин политиктиг, экономиктиг болгаш идеологтуг амыдыралынга ажылчын аңгының удуртур ролю күштелген. Қыдаттың Коммунистиг партиязының ат-алдары улустуң иштинге хемчээл чокка өскен, ам ооң хүрээлеңинде 6 миллион 100 мун кижи санатыып турар. Боттарының хүрээлеңинде 10 миллион ажыг кижини катыштырып турар қыдат профэвилелдер быжыккан. Аныяктарның чаа-демократтыг эвилели болгаш өске-даа демократтыг организациялар өскен.

СОВЕТ ТУРГУЗУГ

СОҢГУКЧУЛАР МУРНУНГА ДЕПУТАТТАРНЫҢ ОТЧЁТТАРЫ

Июльдуң сөөлгү чартыында Сүт-Хөл районнуң Сүт-Хөл суму Совединиң депутаттары боттарының соңгукчуларының мурнунга отчёттарын бергилээн.

Чер-чер Советтеринге соңгулдалар болгандан бээр элээн үр үе эрткен. Бо аразында соңгукчуларның чагыгларын күүседир талазы-биле элээн ажылдарны депутаттар чоруткан. Соңгукчулар болза, боттарының соңгутуруп турар депутаттары сумунуң ажыл-агый, культура тургузуушкунунуң хереэнге, хөй-ниитичи амыдыралга идепкейлиг киржирин чагып турганнар.

Ол чагыгларны күүседир талазы-биле канчаар ажылдап келгениниң дугайында 9 депутаттар боттарының отчёттарын тус-тус округтарның соңгукчуларының мурнунга кылгылаан. Суму Совединиң депутаттары эш-тер Седенмаа, Минчеймаа, Шокпаа, Чылбак, Дажы олар багай эвес ажылдап келгенин соңгукчулар демдеглээннер.

Депутат эш Седенмаа кижи эмнелгезиниң салбырында ажылдап турар. Сумунуң ажылчы чоннарының кадыкшыдылгазын экижидер хемчеглерге ол идепкейлиг киржип, чоннуң ортузунга санитар пропагандазын доктаамал чорудуп келген.

Хой мал фермазының эргелекчизинде депутат эш Дажы ажылдап турар. Ол болза, дөрт чыл дургузунда хой кадарып келген. Бо чылын төрээн 227 баш хойларның 227 хураганнарын чидириг чокка ажаап алган. Колхозчулар ортузунга организакчы болгаш агитация-массалыг ажылдарны ол үлегерлиг чорудуп келген.

Эш Минчеймаа болза, колхозтуң тудуг бригадазында саман-биле бажың кылырының мастери болу берген. Суму Совединиң организас-массалыг ажылдарынга ол идепкейлиг киржип турар.

Депутаттарның идепкейлиг ажылы суму Совединиң ажылының ниити деннелин элээн бедиткен. Советтиң сессиялары болгаш хамаатыларның хуралдары доктаамал чоруп турар. Сумуда Киров аттыг колхоз районнуң мурнакчы колхозтарының бирээзи болуп, оон организас, ажылагый тургузуу улам быжыккан. Колхоз бүдүрүлгезиниң бүдүрүкчүлүү бедээн.

Ынчалза-даа, шупту депутаттар бир дөмей эки ажылдап келген чүве болза, суму Совединиң ажылында кол четпестер узуткатынган турар ийик. Советтиң ажылында үламчылавышаан турар четпестерни соңгукчулар демдеглээннер. Ылангыя суму Совединиң чанында сан-хөөнүн, улус өредилгезиниң орук-харылзааның доктаамал комиссиялары (даргалары эштер Санчай-оол), Двинмей, Хуна) боттарының ажылдарын экижитпээннер. Ол депутаттар инициатива чок ажылдап келгеннер. Доктаамал комиссиялар план чок ажылдап турар.

Суму Совединиң организас-массалыг ажылдарын хүн-бүрүнүң ажылагый сорулгалары-биле шын холбаштырарын депутаттардан соңгукчулар негээннер. Тараанның чайгы ажаалгазын, келир өредилге чылынга школаның белеткелин, колхоз тудуун, мал чеминиң белеткелин болгаш күскү дүжүт ажаап алыышкынын эки организастаарын депутаттардан негевишаан, бо дугайында боттарының боттуг саналдарын соңгукчулар ол хуралдарга бергилээн.

Депутаттар боттарының отчёттарын соңгукчуларның мурнунга берип турарын моон соңгаар чанчыл болдуруп үргүлчүлээри болза, суму Совединиң ажылында четпестерни чогуур үезинде илередиринге болгаш ол четпестерни чайладыр талазы-биле организастыг ажылдарны күштелдиреринге улуг ужур-дузалыг дээрзин соңгукчулар саналдааннар.

М. ДАРЖАЙ.

Кызылдың Гастелло аттыг культура болгаш дыштанылга паркында бо чылын тургускан «Аныяк суворовчу» деп скульптура.

Чуруу С. Феоктистовтуу.

Ниитиниң малы өзүп турар

Кызыл районнуң Сесерлиг сумуда «Баян-Хем» көдээ ажыл-агый артелиниң шээр малы чыл-бүрү өзүп турар. Артельдиң баштайгы чылынга бодаарга ам хойнуң саны 3,7 катап, өшкүлерниң саны 2 катап көвүдээн. Малдың баш санының өзүлдези колдуунда бар турган малдың чаш төлүнүң немешкениниң болуп турар. Малдың баш саны өзүп турары-биле чергелештир оон уксаалыг шынары база экижип турар. Чүл дизе, чурттуң хойларын каракуль уксаалыг кошкарлар-биле сөөлгү ийи чылдың иштинде эдериштирип келген. Төрүүр хойларның каракуль уксаа-биле экижиткен тускай бөлүүн 1953 чылдың күзүнүнден эгелеп үзер деп турар.

Хойларның уксаазын экижиткен чорук колхозка дүк, эьт талазы-биле орулганы көвүдедип турар. Моон мурнунда чылдарда бир хойдан чүгле 300—400 грамм дүк кыргын ап турган болза, бо чылын 800—900 граммны ап турар болгаш пландан ажыр күрүнеге 500 килограмм дүктү дүжаап турар.

Шээр малдың өлүп хораар чоруу сөөлгү чылдарда барык узуткатынып турар болгаш чаш төлүн бүрүн камгалап ап турар. Бо чылын төрээн 243 хойлардан 247 хураганнарны дөруктуруп алган. Хойжуларның иштинде коммунист эш М. Найдан-биле М. Манчакай олар ийи чылдың иштинде мергежилдиг хойжулар болуп турар болгаш чылдың бир дугаар чартында 300 ажыг күшхүннерин тус-бүрү ажылдап алганнар.

К. ОНГА.

ЭМЧИНИҢ СҮМЕЗИ

Бичии уругларның туберкулёз менингиди

Туберкулёз менингиди болза, бичии уругларның ортузунда база бир нептергей аарыгларның бирээзи. Ол аарыгның өөскүдүкчүзү — кохтуң туберкулёз палочказы болур. Аарыгның баштайгы хевири кончуг ховар таварышкылаар, ол колдуунда-ла организмге өкпе, сөөк, бес туберкулёзтары өөскүп тывылгаш, кедереп ханылаанының үезинде ам билдирип келир.

Социал амыдыралдың байдалы, ылангыя чемненилге дорайтаар база корь, коклюш ышкаш инфекциялыг аарыглар-биле аараанының сөөлүнде бичии уругларның организминиң аарыгларга удурланыышкыны кошкаар болза, туберкулёзтуг инфекцияже шилчип, ынчаарда уругга менээргей байдал тыптып, чидигленир апаар.

Чаш назынның үезинде туберкулёз аарыы бүгү организмче чаптылып тараарынче чүткүлдүг болуп чүве болганда, бичии уругларга оон аарып эрттериниң үргүлчүлели улуг улустуундан ылгалдыг болур. Аарыгның палочкалары (микробтары) хан судалдарын болгаш лиморатиктиг орукту дамчыштыр нептереп болур. Ылаңгыя хан судалдарын дамчыштыр нептерээр чорук кончуг айыылдыг, чүге дизе, ынчаарда туберкулёз палочкаларының көвүдээшкини дээди хемчээлге чедип, оларның үрегдекчи саңлдары организмни туберкулёз палочкаларының хораннаашкынынга чедирер чүве болганда.

Ынчаарга нептерээшкинниң шак ындыг хевири болза, мээниң чуга каътчыгаштарының үрелип баксыраарынга азы туберкулёз менингидинге чедирер. Маңаа назын хар улуг рольду ойнап турар: бичии уругнуң назыны чаш болган тудум, аарыг кончуг халалыы-биле эрттер ийикпе өлүмге-даа чедирип болур.

Туберкулёз менингиди-биле аарып эгелээнииниң, баштайгы үезинде шоолуг-ла билдиртпес болур. Менингит-биле аараанының сөөлүнде мындыг демдектер билдинип келир: чаш уруг болганчок-ла чожуп улаараар ийикпе чемге хөөнү чокталыр азы өй-өйде бажы чыккылаар, чылдаган чокка кустурар, эьди изиир апаар.

Менингиттиң бо үстүнде демдектеринге олардан өске улам шыңгыы, моон адаанда менингиалдыг симитомнар чоорту катыжып немежир: буттарны чүстерден эөлдирерге шыдажыр аажок аарышкылыг апаары, чушкуу шашкылаар, моюн согайтынмас апаары (башты куду доңгайтырга, сегел хөрек клетказынга четпестей бээри) даалымчыран моораары дээш өске-даа. Мындыг демдектер тыптып келгенде, чаш уруг даалымчыраан санында-ла медерелин ышкыныптар апаар.

Туберкулёз менингиди-биле демиселге колдуунда профилактиктиг хемчеглер ыяавыла негетинип келир. Аарыгны узамдыктырып кедерет-пейн, эмнээриниң далаштыг хемчеглерин баш удур чорудар херек. Аарыг намдап оожургаанда, эмнээр чорукту ам шегледип болур, ынчалза-даа өөскүп тывылган туберкулёз менингидиниң кедергей чадазы кайы хире намдай бергенин тодарадыр төлээде, оон аарааш сегиксеп эгелээн уругнуң кадыынга хынамчалыг хайгааралды үр үеде чорудары ыяавыла негетинер.

Туберкулёзту аарып эгелээнинин баштайгы үезинде шинчип илереткеш, узамдыктырылга чокка кичээнгейлиг эмнээри туберкулёз менингиди деп эң аар-берге, хоралыг аарыгның айыылындан улуг-даа, биче-даа кижилериниң амызын камгалаар арганы бээр. Стрептомицин, паск дээн ышкаш туберкулёзка удур эң күштүг эмнерден аңгыда, агаар, хүн-биле эмненири ышкаш, бойдустуң эң күчүлүг күштериниң дугайын база утпаза чогуур.

Канчаар-даа аараан чаш уругга арыг агаар онза улуг ужур-дузалыг. Арыг агаар дээрге, организмге чемиштиг үүлдериниң солчуушкунун башкарар, агаар тыныышкынының үзүктелиишкин чок агыышкыны ол дээрзин билзе чогуур.

Чамдык ада-иелерде, соокка алзыптарындан сезингеш, уругларның шөлээн өзеринге эргежок чугула үүл болур агаарлаашкындан (селгүүстээшкинден) оларны казып турар фактылар эвээш эвес. Ындыг ада-иелериниң уруглары кошкак, шагзыргай болгаш үүве-ле болза аарычал болуп турарының ужуруында. Ынчангаш ол ада-иелер ындыг эмин эрттир коргуучал чоруктан чайлаза чогуур.

Чаш уругну агаарга селкүүстедирин баштай каш минуталардан эгелээш, чоорту улам узадыры чугула. Ынчалзажок чаш уругну агаарга селгүүстедирин кайы-хамаанчок эвес, харын тускай режим өзугаар, өйлүг үеде чорудар херек.

Кеьш болгаш сөөк системазынга туберкулёз халдаанда ийикпе өкпе туберкулёзунуң чиик хевири-биле аараан турда, хүнге дөгеленип эмненир чорук, ол аарыгны экирти эмнээриниң чугула аргазы болур. Хүнге дөгеленирин баштай оорганын көрүндүрүп алгаш, 5—10 минуталарда, оон соонда иштин база-ла ол хире үеде дөгээринден эгелээш, чоорту бүдүн чартык шак чедир узадыр херек. Хүнге шак ынчаар дөгеленген санында-ла мага-ботту бүлээн суг-биле шаптаары чугула.

Шын чемненилге дээрге, туберкулёзка удур демиселге база бир эң чугула байдал дээр дугайында чиизиниг турбас. Белоктарлыының, үсчаглыының, витаминнерлииниң талазы-биле чемненилге долу үнелиг болган турары эргежок чугула. Аъшчем продуктуларының эргижиреп үрелбээн бедик шынарлыг болур турары кончуг улуг ужур-дузалыг. Туберкулёзтуг улуг-даа, чаш-даа кижилериниң чиир чеминге витаминнер, оон иштинге балык үзү, шала хайындырган болгаш үр шыгжатынмаан сливочное масло (саржаг), С. В. А витаминнер болгаш никотин кислоталыг РР деп витамин хөй турар болза эки.

Чаш уругларга эң эки чемненилге болза, иезиниң эмиг суду болур. Чаш уруг 3—4 айлыг турда, анаа чимистер болгаш ногаа суун доктаамал ижиртсе чогуур. Оон ынай, чем ижиртириниң, эмзириниң мурнунда 15—30 грамм балык үзүн база ижиртир херек.

Туберкулёз менингидин эмнээриниң тускай аргазы болза, стрептомицин, паск деп эмнерни ижери болур. Чоокка, стрептомициннин тыптып келгенинге чедир-ле туберкулёз менингидинден өлүр чорук барык 100 хуу болуп турган, а стрептомицинни аарыг-биле өлүр чорук 50 хуу кызырылган.

Туберкулёз менингидин чедиишкинниг эмнээриниң шиитпирлиг аргазы болза, диагнозту эрте, шын илереткеш, эмнээшкинни саадал чокка эгелээри болур. Аарыг тывылгала 10 хонук четпейн чорда, эмнеп эгелээри эң таарымчалыг болуп турар.

Дуржулганың көргүзүп турарын ёзугаар менингиттээн чаш уругну менингиалдыг болуушкуннар узуткатынгыже, ону эмнээриниң бүгү чадазы эрткижеге чедир (5—6 айлар эрткижеге) эмнелгеге чыттырып, эмчиниң доктаамал хайгааралынга тургузар болгаш оон сөөлүнде демги уругну база ол хире хуусаада санаторий режиминге эмнедири-биле шилчидер.

Менингиттиг аарыг кижилерни эмнээрде, мындыг ийи аргаларны чергелештир чорудар: стрептомицинни оргаже сыкыртпышаан, ижирттир. Аарааш 10 хонук эртпээнде эмнелгеге келген турар болза, туберкулёз менингиди черле эмнетинип болур. Кызыл эмнелгезинге мындыг ийи таварылга болган: Менингиттээн бир уруг база бир оол аарала 12 хонганда эмнелгээ чедип келгеннер. Оларның кайызынын-даа кадыының байдалы баксыраан турган, ынчалза-даа стрептомицинниң чергелешкек эмнелгезин чорудуп, далаштыг хемчеглерни албышаан, чемин таарыштырганы-биле олар барык 8 ай чыткаш, шуут сегип үнгеннер.

Ада-иелер! Туберкулёз менингиди болза, эң-не аар-берге болгаш ылаңгыя чаш уругларның амызынга эң айыылдыг аарыгларның бирээзи болурун утпаңар! Ындыг болза-даа, ону эмнеп болурунуң аргазы бүрүн бар. Ынчангаш ол аарыгның кандыг-бир демдээ билдинип келзе, ол дораан-на эмчини чалап көргүзүнер!

Н. РАДЧЕНКО,
Кызыл эмнелгезинде уруглар салбырының эргелекчизи.

Ажылга эренгейлээшкинни болдурбас

Чаа-Хөл районнуң Кара-Тал суму Совединиң 4-кү сессиязы болур деп чарлалды ёзугаар июльдуң 1-де суму Совединиң 15 депутаттарындан 10 кижи сессия болур деп чарлаан черге чедип келгилээн.

Олар хүндүскүнүң 1 шакта сессияның ажытынарын манап олурганнар. Сессия-даа ажылын эгелээн. Сессияның даргазынга суму Совединиң даргазы, депутат эш Доржу соңгуткан.

—Чугаалажыр айтырыг болза, «Победа» колхозта мал чеминиң белеткелиниң чоруп турарының дугайы. Ол талазы-биле илеткелди колхоз даргазы эш Арапчор кылыр—деп дарга чугаалаан.

Илеткелчи ол дугайын үүгле чаа дыңнаан, илеткел кылырынга белен эвес болган.

—Ам канчаарыл? Айтырыг белеткетинмээн төлээде, сессияны соңгаарладыр аңарган-дыр—деп, депутаттар аразында чугаалажы бергилээн.

Чамдык депутаттардан:— ынчаарга кайын боор. Сталин аттыг колхозтуң даргазы эш Балчый-оол бодунуң колхозунда байдалды чугаалазын дишкеннер.

Сессияга чугаалажыр айтырыгның илеткелчизи кылдыр белеткенмээн-даа болза, ук колхоз сиген кезилдезинче эгелеп киргенин эш Балчый-оол допчузу-биле аңаа чугаалаан.

Суму Совединиң даргазы эш Доржу ол сессияны кандыг-даа белеткел чокка чыылдырганы тодаргай-дыр. Ажылга шак ындыг ёзу барымдалаар чорукту, эренгейлээшкинни моон соңгаар болдурбас ужурлуг.

К. ЧИГДЕН.

Ынчангаш кыдат революцияның чорудулгазында, Улустуң демократтыг чаңгыс-аай фронтузунуң ниити программазын боттандырар дээш демиселдиң түннелинде бүгү чадаларның улус төлээлекчилериниң хуралдарын чыылдырарынга чугула байдалдар белеткетинген. Эрге-чагырганың түр органнарын доктаамал турар органнар-биле солуп, оларны бүгү-ниити соңгулда эргезинге үндезилээш тургузар аргалыг апарган.

«Бүгү-ниити соңгулдаларны дораан чорудар чорук бистиң улус демократтыг хөгжүлдевистиң хереэнде херек кырында турар байдалга болгаш бүгү чурттуң улузунуң чөптүг негелдезинге бүрүнү-биле дүгжүп турар» деп Чжоу Энь-лай чугаалаан.

Бо чылдың январь айда улустуң Төп чазак чөвүлели улус төлээлекчилериниң чер-чер хуралдарын 1953 чылда чыылдырар деп шиитпирни хүлээп алганының ужуру бо-дур, а оон дараазында болур улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралы Кыдаттың Улус Республиказының конституциязын хүлээп алыр болгаш беш чылдың планын бадылаар база чазактың чаа составын соңгуур.

Күрүне тургузуушкунунуң чаа чадазын, Кыдатта күрүне эрге-чагыргазының бүгү органнарын улам демократчыдарын демдеглеп турар бо төөгүлүг шиитпир болза, массалар чурттуң политиктиг амыдыралынга улам калбаа-биле киржиринге чедирер.

Улус төлээлекчилериниң хуралдарынга соңгулдаларның ужур-дузазын характерлевишаан, эш Мао Цзэдуннуң чугаалааны болза: «...Улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралын болгаш бүгү чадаларның улус төлээлекчилериниң хуралдарын чыылдырарынга чогуур байдалдар тургустунган. Бо болза, элээн каш он-он чылдарның дургузунда демократия дээш демиселге ханын төп, каража-когаралды чурттап эрттип келген кыдат улустуң чаалап алган улуг тиилелгези болур».

ЕЗУЛУГ ДЕМОКРАТТЫГ СОҢГУЛДА ХООЙЛУЗУ

Улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралынга болгаш улус төлээлекчилериниң чер-чер хуралдарынга соңгулдалар дугайында Дүрүм 1953 чылдың март айда күштүг болуп эгелээн. Ол Дүрүм ёзулуг демократтыг соңгулда системазын бүрүнү-биле хандырып турар.

Дүрүмде доктаадып турары болза, Кыдат Улус Республиканың он сес хар четкен бүгү хамаатылары национал, аймак-сөөк ылгалы, эр, хереэжени, кылып турар ажылы, ангы-төөгүзү, шажын-чүдүлгези, эртеми, эт-хөренги байдалы болгаш сууржун, сууржун эвези ылгал чок соңгуур болгаш соңгутурар эргелиг. Хереэженнериниң болгаш национал районнарның чонунуң соңгулда эргелерин бүрүнү-биле боттандырарын хандырар талазы-биле хемчеглерни чорударынче онза кичээнгейни угаап турар.

Боттарының ангы талазы-биле хамаарылгазын ам-даа эскертпээн немещиктиниң контрреволюстуг элементилериниң болгаш суртаан хамаатты эргелерин казытырган өске-даа кижилериниң соңгулдаларга киржирин чөпшээревейн турар. Бо түр хемчег болза, чоннуң шоолуг эвес кезиинге хамааржып турар. Келир үеде байдал өскерли бергенде бо кызыгаарлаашкыннар чугула эвес апаар.

Волостарның, суурларның, хоорай, районнарның болгаш район хуваалда чок районнарның улус төлээлекчилериниң хуралдарынга депутаттарны дорт болгаш ажык соңгулдаларның аргазы-биле соңгуур. Улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралынга, можуларның район хуваалдалыг хоорайларының улус төлээлекчилериниң хуралдарынга депутаттар улус төлээлекчилериниң куду-куку хуралдарындан чажыт бадылаашкынның аргазы-биле соңгутурар.

Күрүненин административтиг төвүлелиниң премьериниң оралакчызы Дэн Сяо-пинниң медеглээни болза: «Бистиң соңгулдаларывыс ам-даа долузу-биле дорт эвес, а бадылаашкын болза, ам-даа долузу-биле чажыт эвес соңгулдалар болур. Бо байдал болза, ам бо үеде бистиң чуртувуста турар социалистиг байдалдар-биле, соңгулдаларны чорудар талазы-биле дуржулганың чок болуп турары-биле, чурттуң чонунуң ортузунда бижик билбестернин саныңын элээн хөй болуп турары-биле тайылбырлатынар... Келир үеде бистиң политиктиг, экономиктиг болгаш культуралыг хөгжүлдевистиң хире чергези-биле Совет Эвилелиниң соңгулда системазы ышкаш шак ындыг дыка сайзырангай соңгулда системазын боттандырар бис».

Улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралынга депутаттарны моон адаанда айыткан норманы ёзугаар соңгуур: можу хуралдарынга—сес чүс мун чурттакчылардан бир депутат, а улуг хоорайларга болгаш үлептүр төптеринге—бир чүс мун чурттакчылардан бир депутат. Улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының депутаттарының саны 1.200 хире кижи болур.

Соңгулда хоойлузу болза, улустарның дең эргелериниң дугайында Кыдат Улус Республикада чорудуп турар политиканы долузу-биле илередип турар. Кыдатта 100 ажыг автономнуг национал районнар тургустунган. «Синьвэньжибао» солуннуң бижип турары болза биче национал-дар чурттуң бүгү чонунуң 14-түн 1 кезии хире болуп турар болза-даа, улус төлээлекчилериниң Бүгү-Кыдат хуралынга депутаттарның 7-ниң 1 хире кезиин соңгулдалар дугайында Дүрүмну ёзугаар оларга тывыскан турар. Бо факт болза, эвээш санныг национал улустар чурттуң башкарарынга өскелер-биле дең эргелиг киржир болган деп чүвениң херечизи болурун солун демдеглеп турар. Ынчангаш соңгулдалар болза, биче националдарның политиктиг улам көдүрлүүшкүнүнге болгаш улусчу Кыдаттың бүгү националдарын улам улуу-биле сырый катыштырарынга дузалаар.

Улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат болгаш чер-чер хуралдарының депутаттарынга кандидаттарны Кыдаттың коммунистиг партиязындан, өске-даа демократтыг партиялардан болгаш бөлүктерден а ол ышкаш профэвилелдерден, тараачын эвилелдерден, хереэженнерниң, аныяктарның, студентилериниң организацияларындан болгаш өске-даа улусчу организациялардан база тус-тус кижилерден кады азы тус-тузунда депшидип үндүрген туруп турар. Соңгулдалар дугайында Дүрүм болза, депутаттарны дедир келдирер болгаш катап чаартып соңгуур эргени соңгукчуларга берип турар.

Кыдат Улус Республикага соңгулдалар доктаамал үе-чадалар аайы-биле эрттер. Волостарга, биче хоорайларга, муниципиалдыг округтарга болгаш чоогунда турар районнар бактаап кирбейн турар муниципалитеттерге улус төлээлекчилериниң хуралдарын хамыктың мурнунда соңгуур. Улус төлээлекчилериниң черчер хуралдарынга соңгулдаларны бо чылдың майдан октябрь айга чедир чорудар. Улус төлээлекчилериниң уездилер хуралдарын ноябрьда чыылдырар. Бүгү чадаларның улус төлээлекчилериниң хуралдарының бүгү-ниити соңгулдаларын эрттиргеннде соонда улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралын чыылдырар.

Ынчангаш Кыдатта улус төлээлекчилериниң хуралдарынга соңгулдаларны чорудар чорук ооң күрүне болгаш ниитилел хөгжүлдезинге чаа төөгүлүг чаданы ажыдар.

Бир эвес Кыдаттың көдээзинде үүгле чаңгыс волостарда көдээниң кол административтиг черлер безин 280 ажыг мунга санатынып турар барымдаа болза, соңгулдалар талазы-биле ажылдың хемчээлиниң канчаар-даа аажок улуун айтып турар. Соңгулдалар дугайында Дүрүмнү амыдыралга чайгылыш чок боттандырарын хандырар дээш хоорайның болгаш уездилериниң соңгулда комиссиялары тускай белеткелди эрткен кижилерни көдээже чорудуп турар. Волость, суур болгаш районнуң соңгулда комиссияларын хөй эвес санныг кижилерден тургузардаа болда, оларның кежигүннериниң ниити саны бүгү чуртта 2 миллион хире кижи болур. Улустуң эрге-чагыргазының органнары соңгулдаларны чорудар кадрларны шилип алыр болгаш өөредир талазы-биле улуг ажылды ам чорудуп турар. Соңгулда комиссиялары болза, бадылаар эргелиг бүгү соңгукчуларның шуптузунуң санын алыры-биле, соңгукчуларның даңзызын кылыры-биле боттарының ажылын эгелеп чорудар берген. Соңгулдаларга белеткелдер үезинде бо чылдың июнь 30-де Кыдатка чоннуң ниити күрүне чизезин бир-ле дугаарында чоруткан. Ол чизениң улус ажыл-агый талазы-биле ужур-дузазы канчаар-даа аажок улуг. Соңгукчуларның даңзызын кылгаш, хынап көргениниң соонда бадылаар эргениң шынзылгазын соңгукчуларга тыпсыр болгаш кандидаттарны депшидип үндүрери эгелээр.

Бүгү можуларда болгаш хоорайларда соңгулда комиссиялары тургустунган деп «Женьминьжибао» солун медээлеп турар. Можуларда соңгулдаларга белеткелдиң планнарын ажылдап кылган. Чурттуң 450 пунктуларында, оон иштинде Пекиниң болгаш Шанхайның хоорай районнарында соңгулдалар эгелээн. Соңгулдалар улустуң улуг идепкейжи киржилгези-биле эрттип турар. Улус төлээлекчилериниң чер-чер хуралдарынга эң төлептиг болгаш мурнакчы кижилери соңгуп турар. Чижээ, Цзянцин уездиниң Шуанлуп көдээзиниң улус төлээлекчилериниң хуралдарының 49 депутаттарының хөй нуруузунга—аграр реформаны чорударынга идепкейлиг киржикеннер болгаш көдээ ажыл-агыйның мурнакчылары соңгутурган. Оларның аразында 32 ядыы тараачыннар, 11 ортумактар, 3 биче садыгжылар, ажылчын, ус-дарган болгаш школа башкылары бар.

* ○ *

Чаңгыс-аай болгаш күчүлүг демократтыг лагерьниң хүрээлениинде Кыдаттың Улус Республиказы чаа көдүрлүүшкүнче чоруп орар. Улус төлээлекчилериниң хуралдарынга болуп турар соңгулдаларга алдар кылдыр хоорайның болгаш көдээниң ажылчы чоннары боттарының бүдүрүлгечи болгаш политиктиг идепкейин бедидип турар. Соңгулдалар болза, улус демократиязының улам хөжүүрүнге дузалаар, улус демократтыг тургузугну болгаш оон үндезини—ажылчыннарның болгаш тараачыннарның эвилелин улам быжыдар, кыдат улусту коммунистиг партияны болгаш улустуң чазаан долгандыр улам күштүү-биле сырый катыштырар, Ыраккы Чөөн-чүкке болгаш бүгү делегейниң кырынга тайбың-ның күжүн улам улуу-биле быжыдар.

Совет кижилер, чаа Кыдаттың бүгү өөнүктери чечектелиишкиннигболгаш күштүг Кыдатты тургузар дээш демиселге Кыдаттың ажылчы чоннарының чаа чедиишкин бүрүзүн өөрүшкү-биле уткуп ап турарлар.

М. ХАРЛАМОВ.

УЛУС ДЕМОКРАТИЯЗЫНЫҢ ЧУРТТАРЫНДА

СТАЛИН ХООРАЙ

Бүчеджс болгаш Фагараш дагларының канчаар-даа аажок улуг бедик баштары көдүрлүп үнген. Румынияның индустриалдыг төвү—Сталин хоорайже болгаш Сталин областъже баар орук оон эгелээш: сонгу чүкче шөйлүп чоруткан. Олт болгаш Тырнава хемнер болза, Карпат чанында оргу ховуларны кежир агып батпышаан, улуг болгаш биче хөй адыр хемнерниң кылагар арыг сугларын бодунуң оруунда катыштырып турар.

Мында, чурттуң бо районунда—Сталин, Сибиу, Медиаш, Предял, Синая, Фагараш, Сигишоара, Тырнавень, Кодля дээн ышкаш үлетпүрлүг хоорайлар туруп турар. Ол хоорайлар бүрүзү-ле боттары эрте-бурунгу төөгүлүг, онза байдалдыг болгаш көрүштүг хевирлиг болуп турар.

Сталин хоорайның болгаш Сталин областың заводтарынга база фабрикаларынга кылып үндүрген продукцияны—тракторларны, станоктарны, электри дериглерни, химикаттарны, аргыглыг үүлдерни,—эң-не янзы-бүрү чүүктерни дүне-даа, хүндүс-даа сөөрттүп турар демир оруктар ол индустриалдыг төптерни Румынияның өске районнары-биле катыштырып турар кан магистралдар дамчыштыр чоруп турар.

Сталин хоорай. Улуг баштынчызының чеден хар харлаанының хүнүнде румын улус эрте-бурунгу Брашовту Сталин хоорай деп адаан. Бүгү делегейниң ажылчы чоннарының өлүм чок баштынчызының адыбиле адаан хоорайны төлептиг хоорай кылдыр тургузарын хоорайның болгаш областың ажылчы чоннары боттарының хөй муң байырлыг митингилеринге тангыраглааннар.

... Мурнундагы эрги улуг бажында тургустунган, хоорайның төөгү музейинге чораан бис. Ында туруп турар шаандакының бүгү-ле чепсээнде болгаш өске-даа үүлдериндe, документилеринде, оон иштинде Мария-Терезаның болгаш Сигизмундунуң ат салганы быжыглап кадагалаан кылын бижимелдерде шаг-уе бодунуң демдектерин артырып каан. «Австро-Венгрияның императору, Мария-Тереза мен болза, беш муң крепостной тараачыннарны эт-хөренги кылдыр мөнгезибиле ажыглаарын дворянин Фулкунуга берип тур мен»... деп бир документиде бижип каанын номчаан бис. Австро-Венгрияның императорунуң графы Фулкунунуң чалап келдиргени ээлетирген коъдан черге хереглеп турган шаажылалдың чепсектери ол документ-биле кожа чыткан. Хосталга дээш алдарлыг румын демиселчи Георге Дожтуң баштааны крепостной тараачыннарның сураглыг тура-халыышкынының «киржикчилери» болгаш херечилелдери—айыырлар, балдылар, шаандакының соок чепсээ узун сыптыг улуг сүгелер, селеме-бижектер олардан ырак эвес кожа делгетинген.

Шаг-уеден бээр арай элей берген хөй санныг документилер болза, капитализмниң хөгжүлдези-биле, ажылчын шимчээшкининиң төөгүзүбиле көрүкчүлерни таныштырып турар. Хоорайның ажылчын аңгызының бодунуң кайгамчыктыг революстуг дайынчы уе салгалының демисели үргүлчүлеп келген. Маңаа 1903 чылдың май 1-де Прундул деп шөлге, хоорайның кудумчуларынга кызыл тук туткан ажылчыннарның массалыг демонстрациязы хоорайга эң-не баштай болуп эрткен. Шөл болза, демонстрантыларның ханы-биле кыза берген, ындыг болза-даа, улустуң демиселиниң кызыл тугун боттарының холунга бедик тударын ынчаарда Брашовтуң пролетарийлери тангыраглаан.

Тымпа деп дагның эдээнде туруп турар кара-бажыңның бир камериниң ханазынга бир билдинмес бажыңнаткан кижиниң 1903 чылдың майда бижээн үүлү артып калган: «Мен ашты чарлааным соонда, оон бээр беш дүн-хүн эртти. Бо чорук үү болуп төнерин билбес мен, ынчалза-даа улустуң аас-кежиниин хүнү чоок. . .» Маадырлыг Совет Армияның дайынчылары гитлерлиг араатаннарны ойтур шаап, кызымак чүткүлдүг согуушкунну чоруткаш, Румынияны фашистиг араатаннардан хостаан 1944 ыылдың августуң 23-те ол хүн чедип келген.

Беш чылдың мурнунда Ажылчын партияның Төп Комитеди болгаш Румынияның Министрлер Чөвүлели доктаал үндүрген: Сталин хоорайга улуг трактор заводун тургузар болгаш ынчангаш чурттуң көдээ ажылагыйынга техниктиг суурну тургузар.

Совет Эвилелиниң акы-дунма дузаламчызы-биле румын ажылчыннар заводту тургускан, буржуаз-помещиктиг турган Румынияның үезинде аңаа деңнежир завод турбаан болгаш туруп шыдавас-даа турган. Аныяк бүдүрүлгениң коллективиниң белеткээни баштайгы кылдынган тракторнуң корпузунга бир-ле кижи бодунуң чүткүлдүг холу-биле «Сталин» деп бижээн. Кажан цехтен заводтуң делгем девискээринге трактор үнүп келирге элээн каш мүн ажылчыннар болгаш албан-хаакчыттар митингиге чыылгаш, чангыс күштүг көдүрлүүшкүн-биле элээн каш минуталарның дургузунда: «Сталин!», «ССРЭ!», деп күштүг үнбиле ураалап турган.

Чаа Румынияның ховуларында ада-чурттуң маркалыг он ийи муң ажыг тракторлар шагда-ла ажылдап турар. Хөй-даа эвес ийи чартык ажыг чыл эрттерге, Румын Улус Республиказында трактор паркы ийи катаптан артык хөй улгадыр.

Сталин хоорайның бүдүрүлгелериниң ажылчыннары болза, совет өскүктериниң болгаш эштериниң дуржулгазын могаг чокка шингээдип албышаан, кыска хуусаада нарын машиналарның болгаш янзы-бүрү дериглериниң элээн хөй бүдүрүлгезин шингээдип ажыглаан. Сталин хоорайның заводтары болгаш оон-биле кожа үлетпүрүнүң төвү Сибиу-ам чурттуң улус ажыл-агыйынга тракторларны, подшипниктерни, саазын кылыр машиналарны, фрезерни, чонуп хөюглаар болгаш токарь станоктарны, вагоннарны, нефти үлетпүрүнүң болгаш электри-техника дериглерин белеткеп берип турар. А ынчаарга улустуң эрге-чагыргазының тургустунарының мурнунда барын-чүктүң капиталистиг күрүнелериниң Румыния мөлчүкчү негелделер ёзугаар бо бүгү үүлдерни сөөрттүп ап турган.

Румын улус Сталин хоорайны социалистиг индустрияның хоорайы, социализмниң дээди мурнакчызы деп чоргаары-биле адап турар.

Ол ышкаш Румын Улус Республиканың өске-даа бүгү хоорайларында болгаш суурларында, Сталин хоорайда экономиктиг үндезин чаартылгалар-биле чергелештир культура революциязы тиилеп турар. Ында улус эрге-чагыргазының чылдарында: күрүне театры, күрүнепин симфониктиг хөгжүмү, үүс ажыг клубтар болгаш кызыл булуңнар, алды культура бажыңнары, үш институт, чээрби ийи техникумнар, ийи уран-үүл школазы, румын дылга болгаш Румынияда чурттап турар биче националдарның дылдарынга башкылаашкынны чорудуп турар он-он ортумак болгаш долу эвес ортумак школалар тургустунган.

Сталин областың күш-ажылчы тараачыннарының амыдыралында хөй өскерлиишкин болган. Турнишор деп көдээ суурга бис барып чордувус, шаанда ооң черин болгаш чер ажылдыг тараачыннарын «мөнгезибиле ажыглаар» кылдыр граф Фулкунуга Мария-Тереза шилчидип берген турган. Дыка үр болбаан чооктагы үеге чедир-ле ол суурнуң бүгү ажылчы тараачыннары бижик билбес турган, оларның улуг нуруузу бичии-даа чер чок болуп келген.

Брашов областың болгаш харындаа, шаандакы бүгү Румынияның чер ажылының ишчилери кандыг хамааты «эргелер-биле» хандыртынганын, ол дугайында Турнишорнуң көдээ улус совединиң даргазы Александру Гик биске чугаалап берген:

— Граф Фулкуну династиядан үнген ызыгуурлуг, эң-не бүдүүлүксүмээр болгаш кара туразында калчаарап барган бир ындыг бай кижи бистиң суурга чурттап турган. Ооң ыды-биле ужуражып таварышкан уеде «дөрт ёзулап туруптар», база ол ыытче көрүнгеш: «Силерниң дээргинер кандыг чурттап турар ирги!» деп оон айтырар кылдыр тараачыннарны ыяш кымчы-биле хап, бүгү-ле болдунар кыжаныышкынарга чыгап тургаш, оларны ол «өөредип турган», ынчаарга ыыт анаала найырал чок ээрип харыылаар, а помещик—хи-хи кылдыр каткы-биле оңу үүлдүгзүнүп көөр турган.

Ам Сталин областа сезен эжыг коллективтиг ажыл-агыйлар бар, совет колхозтарның дуржулгазы ол ажыл-агыйларда калбаа-биле ажыглатынып турар, ооң түннелинде эрткен чылын коллективтиг ажыл-агыйларның кежигүннери болза, боттарының шөлдеринде ажылдап турар хуу ажыл-агыйларныындан артык бүдүн чартык катап бедик тараа культураларының дүжүдүн өстүрген. Чер ажылының механизациязының деңнели чайгылыш чок бедип турар. Бо чылын хөй күш кирер ховуажылдарының хөй кезиин МТС-тернин машиналары-биле болгаш тракторлары-биле боттандырары көрдүнген. Сталин областың көдээ суурларында бот-тывынгыр уран-үүлдүн бир муң дөрт үүс ажыг коллективтери, беш үүс культура бажыңнары база сезен беш номчулга бажыңнары, алдан сес кино салбырлары ажылдап турар. Тараачыннарның улуг нуруузу бижик билбес чорукту узуткаар школаларның өөредилгезин дооскан, агрономия болгаш зоотехника бөлгүмнеринде муң-муң тараажылар база малчыннар өөренип турар.

Трактор заводунуң кол инженери Румынияның Национал Улуг Хуралының депутады Василе Дику болза, Сталин хоорайның чаартылгазының он беш чыл планының төлевилелин көргүспүшаан,—бистиң хоорайывыстың кайгамчык боттуг үүлдери болгаш база оон кайгамчык келир үези көдүрлүүшкүннү болдуруп турар—деп чугаалаан. Бистиң хоорайывыс танытынмас апаар. Калбак делгем бульварлар ону каастаптар, оон кол кудумчуларынга троллейбус шугумнары туруптар, ол болза, хоорайның төвү-биле ажылчын кварталдарын харылзаштырар. Университет хоорайчыгажы канчаар-даа аажок улуг девискээрни ээлептер. Суг күжүбиле ажылдаар күчүлүг төп электростанциязы чаа фабрикаларны болгаш заводтарны, бойдус газының ажылдап кылыышкынын база хоорайның болгаш областың өске-даа үлетпүр объектилерин электри-биле хандырар.

• • •

Бис кежээ орай Сталин хоорайдан чорупкан бис. Үүс-үүс муң электри лампалары трактор, машина тудуунуң заводтарының корпустарының сонгаларында болгаш өске-даа хөй бүдүрүлгелерде чайыннандыр хып турган, кудумчулар өөрүшкүлүг амыдыралдыг хоорай чурттакчылары-биле долдуна берген... Дүнеки бедик дээрде «Румын-совет мөнге найырал делгерезин!» деп транспарантының сөстери чайыннандыр көстүп турган.

М. ТРОФИМОВ.

Культураның болгаш эртемниң Сталин аттыг Ордузунуң тудуушкунунда

ВАРШАВА. Бир чыл бурунгаар, Польшаның бүгү-улустуң хосталыышкын байырлалының бүдүүзүнде, Варшавада культураның болгаш эртемниң Иосиф Сталин аттыг Ордузунуң бедик бажыңының фундаментизин салган. Ол уеден бээр күчүлүг демир-бетон фундаментиниң кырынга совет тудугжулар кан конструкцияларның ниити дензизиниң үштүн ийи кезээ хирезин эптеп турган, краннарның күчүлүг согуннары 100 метр бедик черже көдүрлүп үнген.

Ам Варшаваның ак-көк дээриниң делгеминде, хоорайың чаа катап тургустунган кудумчуларының бажыңнарының кырында бедикте улуг бажыңның кан конституцияларының аргыглыг хевири көстүп турар. Кан конституцияларда болгаш Ордунуң аңгы-аңгы бажыңнарында эдип чазаглыг ажылдар дүрген темпилиг чоруп турар.

Улан-Баторга болган байырлыг хурал

УЛАН-БАТОР. Моол улустуң революциязының 32 чыл болган оюнга алдар болдурган Улустуң Улуг хуралының Президиумунуң, МАР-ның министрлер кабинединиң, Улустуң Революстуг партиязының ТК-зының болгаш Улан-Батор хооркомунуң, профэвилелдериниң Төп чөвүлелиниң, аныяктарның Революсчу эвилелиниң ТК-зының, хоорай хуралының, партия болгаш хөй-ниити организацияларының, моол армияның төлээлекчилери-биле кады байырлыг хуралы июль 10-да Улан-Баторга болуп эрткен.

Моол улустуң революциязының 32 чыл оюнуң дугайында илеткелди Моолдуң Арттың Революстуг партиязының ТК-зының секретары Дамба кылган.

Совет Эвилелиниң Компартиязының Төп Комитединге чорудар байырны байырлыг хуралдың киржикчилери динмиттиг үр адыш часкаашкыны-биле хүлээп алган.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың Улустуң армиязының Кол командылалының июль 10-да медээлээни болза, эрткен хүннүң дургузунда улустуң шериглери Иоиьчхоньның барыын талазынга ол черлеринге ужур-дузалыг тулчуушкуннарны чоруткан. Дайзын үш полка хире күш-биле элээн каш танкыларга деткидип алгаш калчаалыг атакаларны кылган, ынчалза-даа олар улустуң шериглеринге ойтур шаптырган.

Июль 10-да улустуң шериглериниң зениттиг кезектери болгаш адыгжы-аңчылар дайзынның ийи самолёдун аңдара аткан болгаш үш самолёттарны үрей аткан.

(СЭТА).

—⊙—

Паньмыньчжоньда чугаалажыышкыннарда корей-кыдат төлээлериниң дыңнадыы

ПЕКИН. Корей-кыдат төлээлериниң дыңнадыының сөзүн Синьхуа агентилелиниң корреспондентизи Кэсондан дамчыткан. Ол дыңнадыгда чугаалап турары болза:

Июнь 10-да ийи таланың төлээлериниң хагдынчак хуралы болган. Дараазында хуралды июнь 11-де 11 шакта кылыр деп дугурушкан.

(СЭТА).

—⊙—

Сонгу Кореяның тайбың хоорайларынче болгаш суурларынче америк ужар-үүлдүң халдаашкыннары

ПХЕНЬЯН. Сонгу Кореяның тайбың хоорайларын болгаш суурларын америк ужар-үүл араатанзыы-биле бомбалавышаан турар. Кореяның Төп телеграф агентилелиниң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, сөөлгү уеде Мурнуу Хамген можу онза каржы бомбалаашкынга таварышкан болуп турар. Июнь 24-тен 29-ка чедир 6 хүннерниң дургузунда америк самолёттар ол можунуң тайбың чурттакчылыг черлерин 47 катап бомбалааннар. Бомбалаашкыннарга болгаш боолаашкыннарга Хыннам хоорай, Хамчжу, Оро, Иньчхон, Хонвон, Синсан болгаш өске-даа уездилер таварышкан, халдаашкыннарның үезинде америк самолёттар үүс-үүс бомбаларны октааннар.

Мурнуу Хамген можуже араатанзыг халдаашкынның түннелинде чурталганың үүс-үүс тудуглары, чер бажынар буступ үрегдетинген, улуг шөлде рис тарылгазы узуткатынган. Дыка хөй тайбың чурттакчылар өлүрткен болгаш балыглатырган.

(СЭТА).

—⊙—

Мурнуу Кореяда үерлээшкин

ЛОНДОН. Рейтер агентилелиниң корреспондентизинин дамчыдып турарын ёзугаар алырга, Мурнуу Кореяга болган күштүг чаъстың түннелинде арбай болгаш рис тараан 270 муң хире акр шөлду суг шыва алы берген деп Мурнуу Кореяның чазаа дыңнаткан. Үерлээшкин колкол оруктарда 37 көвүүглерни алгаш барган болгаш суг болза, хем чалдарын 80 черден чире шаапкан, Сеул кожа хоорайларындан үзе кирдирген болгаш Сеулда рис өртээ улгадып эгелээн. Тускай кижилериниң дыңнатканын ёзугаар алырга, сөөлгү хүннерниң дургузунда рис өртээ 35 хуу чедир улгаткан.

(СЭТА).

—⊙—

Кенияда террор

ЛОНДОН. «Дейли Уоркер» солунуң дыңнадып турары-биле алырга, Кенияда негрлерге удур дайын чорудулгаларын удуртуп турар генерал Эрскин болза, июнь 23-тен июль 5-ке чедир уе дургузунда англи солдаттар болгаш полицейжилер 241 негрлерни өлүрген деп медеглээн. Ол-ла уениң дургузунда 193 негрлер туттуруп хоругдатырган. Туттуруп хоругдатырган негрлерден өлүрткен негрлерниң хөй болуп турарының фактызы кадыг-дошкун өлүрүкчү чоруктуң дугайында билиишкинни берип турар. Ол аажылаашкынның кажан доостурунуң дугайын Эрскин чугаалаваан. Харын дедир, чуртту дургаар дүрген хөделип чоруп шыдаар улам улуг полицейжи отряттарны болгаш шериг даамылдарын тургузарынче ол кыйгырып турган.

Сөөлгү уениң дургузунда бүгү дайын чорудулгалары ужар-үүлдүң деткимчези-биле чорутунуп турган деп Эрскин медеглээн.

(СЭТА).

АКШ-та ажыл соксадыышкынныг шимчээшкин

НЬЮ-ЙОРК. Катышкан Штаттарда чурттуң аңгы-аңгы районнарында хөй санныг ажыл соксадыышкыннары чоруп турар.

Июль 3-те демир орук кондукторларының хамаарышпас эвилелиниң кежигүннери ажыл соксадыышкыны чарлааннар. Оон түннелинде хоорай кыдыы черлерден Нью-Йоркче хүннүн-не 300 муң пассажирлерни дажыглап турар «Лонг-Айленд рейлроуд» деп хоорай кыдыының чугула демир оруунга шимчээшкин соксаан турган.

Автобустарның болгаш трамвайларның 2800 чолаачыларының июнь 29-тагы ажыл соксадыышкыны Сент-Луиске транспорт шимчээшкинин доктаадып тургузупкан. Автобустар болгаш трамвайлар чолаачылары ажыл төлевирин улгатырарын болгаш ажыл шагын кызырарын негеп турарлар.

Улуг хөлдерге танкерлериниң болгаш чүк судноларының шимчээшкиннерин доктааткан 700 далайжыларның ажыл соксадыышкынын деткип турарын садыг флодунуң далайжыларынга профэвилели июль 2-де чарлаан. Ажыл төлевирин 10 хуу улгатырарын болгаш чоокта чаа ажыл соксадыышкынының түннелинде океанның садыг флодунуң далайжыларының чедип алганы ышкаш ындыг чиигелделерни ол далайжылар негеп турарлар.

Июль 1-де бир муң хире механиктер Оожум океанның эрик кыдыында судно тудар черлерге ажыл төлевирин бедидерин негээннер.

Май дургузунда АКШ-ка 750 ажыл соксадыышкыннары болган деп АКШ-тың күш-ажыл министерствозу дыңнаткан. Оларның иштинден 270 муң кижи киришкен 525 ажыл соксадыышкыннары, майда эгелээн болгаш оон арткан ажыл соксадыышкыннары апрельде-ле эгелээн болгаш май дургузунда үргүлчүлеп турган. Теннесси штаттың чөөн талакы кезээниң тудуг ажылчыннарының профэвилелиниң ажылчыннарының ажыл соксадыышкыны үстүнде айтынган ажыл соксадыышкыннарының эң улуу болган деп дыңнадыгда чугаалап турар.

(СЭТА).

Японияда америк шериг базаларын тургузуп турарынга удур япон улустуң демисели

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дамчытканы:

Токиодан дыңнадыглар ёзугаар алырга, америк дайын белеткелдеринге удур япон улустуң демисели чаа чадаже көдүрүлген. Осаканың чонунуң бүгү кезектери, оон иштинде тус черниң эрге-чагыргаларының төлээлекчилери база Итамиде америк шериг базазын калбартырынга удур демиселде катышканнар. Итами аэродромну, Хиракгада оъкчемзек заводун калбартырын, Синтай дагның чоок кавызын өөредилге чери кылдыр алырын, кожазында хоорайларга янганнар бажыңнарын тургузарын американнар бодап турар.

Нагояга америк шериг складын тургузарынга удур демисежиринче ол черниң профэвилелдерин, демократтыг организацияларын болгаш бот-эргелелдиң ол чер органнарының төлээлекчилерин Нагоя хоорайның чеди муң далайжылары кыйгырганнар.

Тодзава суурнуң ийи муң тараачыннары ол суурнуң чоок кавызынга америк шериглериниң өөредилге черин тургузуп турарынга шиитпирлиг удурланыышкынын катышкан япон-америк комиссияга медеглээннер.

Шаанда Окаяма префектурага Японияның профэвилелдериниң чиңгине чөвүлелиниң ол черде салбыры болза, Нихонбараны америк шериглериниң өөредилге кылыр чери кылдыр ажыглаарынга удур катышкан демиселдиң комитедин тургускан турган. Массаларның базыышкыны-биле ол демиселде префектура эрге-чагыргаларының төлээлекчилери база киржип турар. Нихонбара эрге-чагыргаларының төлээлекчилери база киржип турар. Нихонбараны шериг өөредилгези кылыр чер кылдыр ажыглааны бетиле дээрге бир муң хире тараачыннарны өгбүлелериниң амыдыралынга аар-берге чорука таварыштырган.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

Облкүүскомнуң шиитпирин ёзугаар күш-культура болгаш спорт херээниң область комитедин областың кадык камгалал килдизинге катыштырган болгаш ону ам областың кадык камгалал килдизинин күш-культура болгаш спорт сектору деп адаар.

Секторнуң ажылдаар чери Ленин кудумчузунуң 18 дугаар, областың кадых камгалал килдизинин бажынында. Телефоннарының дугаары 0—25, 0—56.

Областың кадык камгалал килдизи.

Кызыл хоорайның Дружба (Найырал) кудумчузунуң № 56 бажынында чурттап турар Иван Васильевич Сажин Кызыл хоорайның Пролетар кудумчузунуң № 47 бажында чурттап турар кадайы Тамара Ивановна Сажинадан чарлыр дугайында айтырыг көдүрүп турар.

Бо дугайында херекти Кызыл хоорайның № 1 участогунуң улус судунга көөр.

БИЧИИ УРУГЛАРНЫҢ КАДЫЫН КАМГАЛАҢАР!

КЫЖЫК ААРЫГ уругларның амыдыралынга кончуг айыылдыг. Чайын уругларның эмерин соксатпаңар! ЭМИГ СҮДҮ—кыжык аарыгны болдурбазының болгаш эмнээриниң эң эки арызы.

Эмиг эмер уругларны эмчиниң томуйлаанын ёзугаар эмзиринер.

Эмзиреринерниң аразында хайындырган сүттү ижиртинер.

Боттарыңарның болгаш уругларынарның холдарын үргүлчү чуңар. Эмзирер мурнуңарда изиг суг-биле эмиинер чуңар.

Шала кырынче барып ушкан уруглар ойнаар чүүлдерни ыяавыла чуңар.

УРУГЛАРНЫ ЭМИН ЭРТИР ИЗИРНИКТИР ШУГЛАВАҢАР!

Изиг уеде бичии уругну чиик кылдыр хепкерип, эмчиниң айытканы ёзугаар хүнге, арыг агаарга хөй тудуңар.

Чурттап турар черинерни салгынга каксыңар!

Уругларны, оларның чемин болгаш аяк-савазын халдамырлыг аарыгларның тарадыкчызы—сээктерден камгалаңар.

Бичии уруглар кыжыктап болгаш куза бээрге—доп-дораан эмчиге барыңар!

Тыва областың санитар чырыдыышкын Бажыны.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7 ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң орлаавчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал килдистериниң — 3—88; харыысалгалыг секретарының 4—98; пропаганда болгаш агитация, уран-үүл, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдистериниң 3—68, иштики информация, бухгалтериниң — 3 — 65

ТС02033 Облкүүскомнуң типографиязы